

Ціна 75 центів

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ МІСЯЧНИК

РІК XXV.

ЛЮТИЙ — 1974 — FEBRUARY

Ч. 289

diasporiana.org.ua

НОВІ ДНІ

UNIVERSALNYI ILLUSTROVANNI MISCYNNIK

Засновник, видавець і редактор 1950-1969
П. К. Волиняк

Видає видавництво "Нові Дні"

В. В. Павлюк — адміністратор

РЕДАГУЄ КОЛЕГІЯ:

Д. В. Кислиця (головний редактор)

М. Г. Дальний, І. Д. Пишкало, Р. Рахманний,

П. І. Маляр

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ (на рік):

Канада і США — 6.50 доларів

Австралія — 4.50 австралійських доларів

Франція — 25 франків

Англія — 1.75 фунта

Всі інші країни Європи, Венесуела — 5.00 дол.

Решта країн Південної Америки — 4.00 дол.

НАШІ ЗАКОРДОННІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Англії:

A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
London W. 11, England.

В Австралії:

S. Krywolap, Box 1586 M, G.P.O. Adelaide,
S. 5001, Australia.

На Чикаго і околиці:

Mr. D. Sawertailo,
1745 Junior Terr., Des Plaines, Ill. 60016, USA

На Філадельфію і околиці:

Mr. S. Jewsevskyy,
4915 N. Marvine St., Philadelphia, Pa. 19141, USA

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ І АДМІНІСТРАЦІЇ:

NOVI DNI

28 Northcliffe Blvd.

TORONTO, ONT., CANADA
M6H 3H1

Second Class Mail Registration Number 1668

На першій сторінці обкладинки: танцювальна група торонтських одумівців, якою керує М. Балдецький, — під час забави 9 лютого цр.
(Див. нотатку на 31 стор.).

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

І. Багрянний, Г. Маняко, А. Кацнельсон	
і П. Вакулєнко — поезії	1-2
В. Винниченко — Між двох сил	3
Ю. Лавріненко — Роки вагань і досягнень	8
Ю. Клиновий — Дещо про повість	
І. Боднарчука	12
Д. Нитченко — Зустріч з поетом	
Р. Г. Моррісоном	14
М. Галів — "Чер Гінт" у постановці	
Роми Прийми	19
О. К. — До сотих роковин гетьмана	
П. Скоропадського	21
Петро Антонович Плевако	22
Яр Славутич — Цінні спогади письменника	28
Культурна хроніка, читачі пишуть тощо	

НА РОЗБУДОВУ ЖУРНАЛУ ЖЕРТВУВАЛИ:

В. Демиденко, Міссіссага, Канада	\$40.00
П. Шахів, Порт Алберні, Канада	13.50
М. Дерій, Тандер Бей, Канада	10.00
Д-р А. Олесіюк, Міссіон Віейо, США	10.00
В. Ростун, Чикаго, США	10.00
В. Б. і Наталя, Чикаго, США	10.00
Є. Залевська, Вашингтон, США	8.50
Л. Новицька, Німеччина	8.30
І. Голм, Австралія	7.40
Н. Колодій, Австралія	5.80
А. Ніколаїв, Едмонтон, Канада	5.50
Інж. Я. Єндик, Едмонтон, Канада	3.50
О. Котовський, Едмонтон, Канада	3.50
А. Шетюк, Едмонтон, Канада	3.50
О. Юречко, Аллентаун, США	3.50
Д-р Г. Рудницька, Монреаль, Канада	3.50
А. Соколов, Ст. Кетеринс, Канада	3.50
І. Вишинський, Тандер Бей, Канада	3.50
А. Перець, Брамpton, Канада	3.50
В. Жураківський, Брамелі, Канада	3.50
В. Андревський, Бронкс, США	3.50
П. Одарченко, Вашингтон, США	3.50
Р. Боб'як, Йонкерс, США	3.50
В. Гаєвський, Лос Анджелес, США	3.50
Є. О. Бондаренко, Форт Вейн, США	3.50
Д. Ніколенко, Вест Роксбурі, США	3.50
Ф. Гайовський, Міннеаполіс, США	3.50
Інна Колос, Сілвер Спрінг, США	3.50
О. Лисик, Ошава, Канада	2.55
А. Йова, Стрітсвіл, Канада	2.00
Прот. о. В. Слюзар, Монреаль, Канада	2.00
В. Парафенко, Вестон, Канада	2.00
А. Міськевич, Кантон, США	2.00
І. Донченко, Вілла Парк, США	2.00
В. Матвієнко, Ласалле, Канада	1.50
О. Маяровський, Едмонтон, Канада,	
на ювілейний фонд	22.50
Всім щиро дякуємо за підтримку.	

Редакція і Адміністрація
"Нових Днів"

Редакція не відповідає за зміст платних оголошень.
Статті з поданими іменами авторів не конче відбивають позицію редакції.

ЛЮБЛЮ

Люблю —

виходить вранці на могилу
 Й стріляти просто в синю далечінь...
 Люблю, що тут і постріли безсилі
 І не почути, скільки не кричи!
 Безмежжя шир...

Які барвисті груди
 Спокійної праматінки-землі...
 Мені уклін дротяні перегуди,
 Мені привіт підхмарні журавлі.

Стовпи — гонці далекої культури
 Тікають звідси шляхом в білий світ;
 На їхню арфу вітер трубадурить
 На їхню арфу — вітер троглодит...

Такий він славний — розбишака вітер, —
 Такий у мене милий трубадур:
 Порозганяв геть чисто всеньки звіти,
 Перемішав відгомони культур.

А потім тихо лащить на груди...
 А сонце просто босе по землі...
 Мені уклін дротяні перегуди,
 Мені привіт підхмарні журавлі.

Люблю —

виходить вранці на могилу
 Й стріляти просто в синю далечінь...
 Люблю, що тут і постріли безсилі
 І не почути, скільки не кричи!

— — —

Поезія, надрукована в журналі "Плуг", листопад, ч. 11, стор. 32, Харків, 1928 р.

Галина МАНЯКО

ПОВІРИШ У КАЗКУ

Я загорну тебе в тепла свого кожух
 І заберу на Новий рік в Карпати,
 Там сніг лежить, мов лебединий пух,
 І будуть нас смереки колисати.
 Й гірські ялини, трепетні й живі,
 Нам пахоців наляють в гуцульські чари,
 І ти повіриш в казку на землі
 Й загубиш серце в щастя срібній хмарі.
 Нам подарує місяць-чарівник
 У новорічну ніч зірок дукати,
 А я покличу звідусіль музик, —
 Ми будемо до ранку танцювати.
 Я загорну тебе в тепла свого кожух,
 Й візьму на Новий рік на полонину,
 Щоб у душі твоїй повік не вщух
 Флояри спів і срібний шум ялини.

("КіЖ")

Відомому українському радянському поетові Абрамові Кацнельсону сповнилося шістдесят років. Ще в 1935 році, будучи студентом Київського університету, він видав першу книжку віршів.

З фронтів війни він повернувся овіяний вогненними вітрами, з бойовими нагородами. Одна за одною виходять поетичні збірки поета: "Передній край", "В ім'я життя", "Погожі дні", "Ракети й соловії" та інші, а також літературознавчі праці.

ДИРИГЕНТ

хор співав...

і, захопившись хором,
 На диригента й не дивився зал.
 А він, сивоголовий, з серцем хворим,
 Поблід, врочистий творячи хорал.
 Із залу було видно тільки спину
 І чуйних рук ласкаво владний змах.
 Був диригент блідий, та без упину
 Свій кожний жест озвучував як маг.

Мов сам витягував найвищу ноту,
 Мов сам народжував цей кожний звук.
 А зал не бачив і росинок поту
 На зблідлому чолі й тремтіння рук...
 Це бачив хор...

Та мусили хористи,
 Тривозі не піддавшись, як бійці,
 Всі зберігати темпи і регістри,
 І дехто навіть усміх на лиці.

А далі все, як і була в концерті:
 І оплески, і квіти... І за мить —
 Він знов змахне руками — і в безсмертя
 На білих крилах пісні полетить...

("Культура і життя")

П. ВАКУЛЕНКО

ЛІТНЯ НІЧ

Знов млосна ніч
 І місяць повний.
 Повітря, як гаряча піч.
 І слухаю я шум безмовний,
 Немов нашіптує хтось річ
 Поміж дерев у пізню ніч.
 То гіллям ледве заколише,
 То в травах лячно пролетить,
 Нависла гнітом мертва тиша,
 Усе завмерло, мабуть — спить.

АВСТРАЛІЯ

Солончаки і дюни.
Солончаки і спека.
І мариво на обрії.
Далеко
У синім небі шкуни
вітрилами черпають
хмари,
І піною кристальної
води,
Шумують у кільватері
сліди,
І сіє сонце з неба
дари.

Ти рятував їх в темні ночі,
Як бурі гнали їх на скелі,
Солоні бризки били в очі
У водяній страшній пустелі.
Ти бачив Кука і Тасмана,
Торреса, Фліндерса і Блая,
Як тріпотіли їх знамена,
Неначе білих чайок зграя.

У пошуках земель і слави
Ти їм показував дорогу,
Мою ж хвилюєш ти уяву,
Мою розбуджуєш тривогу,
І не даєш ночами спати,
І до останку моїх днів
Мене все будуть чарувати
Твоє сузір'я й моря спів.

1973

ПІВДЕННИЙ ХРЕСТ

У тихі теплі літні ночі
На чорнім бархаті небес
Тебе шукають мої очі:
І почуваю, що воскрес,
І ніби знову оживаю,
Як твій містичний знак впізнаю
Серед сузір'їв і планет
У саяві зірок і комет.

Ти часом хмуриш срібні брови
І шлеш мені німий привіт —
Бракує слів, бракує мови,
Твій чарівний, таємний світ
Щоб описати й передати,
Поки очей не вкрила тінь,
Твою красу, щоб описати
Для всіх прийдешніх поколінь!

Сторіччя йдуть, минають дати,
Значних подій ти свідком став,
Як Магеллан в своїх фрегатах
В південні землі мандрував,
Як королівські капітани
Безмежні води борознили,
Шукали шлях в світі незнані
І землю цю колись відкрили.

Привіт тобі, Південний океане!
Давно твоїх не бачив синів вод.
Хвалить тебе у мене слів не стане,
Тобі моїх не треба скромних од.

До тебе йду і від турбот втікаю,
Тобі і болі й радощі несучи,
Тобі одному душу виливаю,
В твою повік влюбився я красу!

Через моря, світи чужі й пустелі,
Мої шляхи зійшлись на берег твій.
Вже відпливли останні каравели
В тривожну даль моїх юнацьких мрій.

Привіт тобі, Південний океане!
Шуми і грай, і бий гранітні брили.
Лікуй усіх, хто має в серці рани,
І вітром наповняй пошарпані вітрила!

1973

Увага!

Увага!

АНАТОЛЬ ЮРИНЯК

Камікадзе падає сам

оповідання й фейлетони

184 сторінки, звичайна обкладинка

Ціна 4.00 долари

Замовляти в адміністрації "Нових Днів"

МІЖ ДВОХ СИЛ

Драма на чотири дії

СЛОВО ВІД РЕДАКТОРА

Як оповідав мені Юрій Тищенко, ця драма йшла на сцені київського театру в той момент, коли більшовики наступали на Київ, а Центральна Рада вже відступила була на захід. І в цій драмі з надзвичайною яскравістю показана боротьба України з цим північним ворогом. Думаю, що в українській драматургії немає кращого твору про ті історичні події, і саме через це його й треба перевидати та дати в руки не тільки українським читачам, а й діячам нашого театру для сценічного відтворення тих подій. Для цього останнього драма "Між двох сил" надається як найкраще. Вихоплені живцем з "гарячої" дійсності того часу типові образи, історична правдивість у зображенні подій, надзвичайна сюжетна заостреність, протибільшовицька скерованість та палкий український патріотизм, без сумніву, забезпечуватимуть незмінний успіх в українських глядачів цієї вистави.

Є ще один момент, що підказує потребу перевидати цей твір. Він не міг бути вміщений у "РУХ"-івському виданні творів В. Винниченка, хоч назва "Між двох сил" і була в списку намічених до видання його творів на обкладинці перших цього видання томів. У зв'язку з цим мені особисто стає на пам'яті один "епізод" у моїх "стосунках" з ДПУ. Десь у середині 20-их років мені дав на прочитання драму "Між двох сил", віденське і ще й досі єдине її видання, голова дніпропетровської філії Спілки письменників "Плуг" Максим Лебідь, а через деякий час мене викликали до ДПУ, і слідчий запитав, чи я читав цей твір В. Винниченка. З тону його запитання я зрозумів, що він уже знає про те моє читання, і тому признався, що читав. Але зразу ж похопився додати, що, мовляв, у цьому читанні нічого злочинного немає, бо цей твір перевидано в Харкові. Слідчий, звичайно, ніяких українських видань не читав і сказав мені принести той томик харківського видання, де була назва "Між двох сил" згадана. Я на другий день приніс ту книжку, і це мене врятувало.

Пізніше, коли Максим Лебідь переселився до Харкова, до мене дійшла чутка, що він був "сексотом", хоч, як це здебільшого було й є в тій дійсності, те його "сексотство" й було примусове: він був в українському вільному козацтві і, мабуть, мусів це "спокутувати". Чи він дав мені тоді "Між двох сил" з провокаційною метою, я не можу цього з певністю сказати. Але я так уперше ознайомився з цим твором, і цей випадок став,

кажу, "епізодом" у моїх "стосунках" з ДПУ, а тим самим і фактом моєї біографії. Це теж збільшило мою цікавість до цього твору. А пізніше я навіть використав його в своїй повісті "Українці".

Одне речення про ідею цієї драми, висловлену в заголовку "Між двох сил" та втілену в образі головної дійової особи її — Софії: це просто пророче передбачення долі В. Шахрая, В. Затонського, М. Скрипника, М. Хвильового й багатьох інших, та ще й не тільки українських більшовиків, що повірили були в "ленінську розв'язку" національного питання в СРСР.

На жаль, п'єса "Між двох сил" написана двома мовами — українською й російською, а це робить її непридатною для української сцени. На це свого часу, в розмові зі мною, нарікав В. Симович. І в мене ще тоді, у Львові 1943 р., виникла була думка усунути цю перешкоду — перекласти на українську мову російську частину тексту. Але у ворожій тоді на західноукраїнських землях для В. Винниченка атмосфері про видання цього твору не могло бути й мови. Переклав я російську частину тексту уже в Америці до 50-их роковин української революції, а видати ввесь твір мав тоді відомий видавець С. Кравець. Про це я й повідомив тоді українську еміграційну громадськість у статті "Знехтувана ювілейна п'єса", що була надрукована в газеті "Свобода" 10-го лютого 1968 р. На жаль, видавець не спромігся тоді цю п'єсу видати.

Для перевидання цього твору я скористувався його першим і, кажу, й досі єдиним віденським виданням з 1919 р. А що технічно це видання дуже неохайне, з силою коректурних помилок, перекручень у тексті та з невпорядкованою пунктуацією, то мені й довелося чимало попрацювати над упорядкуванням і його, цього твору, української частини. Наприклад, на стор. 14, у ремарці про Софію сказано "скидаючи капелюха, жакет", а далі, після її розповіді про те, що вона їхала з Петрограду "у вагоні четвертого класу", про її сестру Христю, про яку ще перед тим, на стор. 7, було сказано, що вона "одягнена в білу блюзку і модну синю спідницю", в ремарці зазначено, що вона "роздягає капелюх і жакет". Очевидячки, в рукописі тут могло бути "розглядає Софійні капелюх і жакет", бо ж їй, як жінці, могли бути цікавими столичні моди. На стор. 35 про Марка й Арсена спочатку сказано, що вони "мовчки прощаються й вибігають" слідком за батьком, але потім, після того, як зазначено, що їхня мати

"плаче", невідомо звідки появляється Марко й каже матері: "Та чого ви, мамо?! Та нічого ж... Ех!" І вже не сказано, вибіг він чи ні. А таких місць у тексті багато. Наявність таких виразних дефектів у тексті цього твору можна пояснити, мабуть, не тільки друкуванням його на чужині, де не було, може, доброго коректора, а й історією оригіналу, тобто того, як, за яких умов письменник цей твір написав і в якому стані цей оригінал потрапив до друкарні. Крім того, деякі зміни в тексті довелося мені зробити в зв'язку з перекладом російських реплік, перемішаних з українськими. Напр., на стор. 74 я мусів пропустити дві репліки, з яких видно, що Софія, запобігаючи ласки в Грінберга, щоб урятувати від розстрілу батька й брата, на його вимогу, говорить далі по-російському, а в моєму перекладі вона ж говорить по-українському. У зв'язку з цим мені довелося змінити трохи й репліку Грінберга. Ба більше: мавши на увазі практичну мету — пристосування цього твору для сучасної української сцени, я подекуди повиправляв і мову в українських ремарках (вони всі в автора українською мовою) та репліках, явні помилки та недогляди, що походять, либонь, з оригіналу. Звичайно, в науковому виданні цієї драми, обіпєртому на авторському рукописі (якщо він зберігся), цього не можна робити, як не можна перекладати й російської його частини, але в такому, як оце, виданні, призначуваному для українського театру та широких кіл українських читачів на чужині, це, на мою думку, цілком можливе.

З огляду на все це у будь-яким перевиданні цієї драми мусить бути збережене й оце моє "Слово", щоб було ясно, чим керувався редактор тексту драми, робивши зміни в Винниченковім тексті.

Василь Чапленко

ДІЙОВІ ОСОБИ:

1. МИКИТА ІВАНОВИЧ СЛІПЧЕНКО, 2. ГЛИКЕРІЯ ІВАНІВНА, його жінка, 3. СОФІЯ, ХРИСТЯ, МАРКО, ТИХІН, АРСЕН — їхні діти, 4. ПАНАС АНТОНОВИЧ, Христин чоловік, 5. СЕМЯННИКОВ, ГРІНБЕРГ — лідери більшовиків, 6. МИКОЛА ПЕТРОВИЧ ВІЛАНКЕВИЧ, 7. СІНЦИН, ПОДКОПАЄВ, СОРОКІН, САМУІЛ — більшовики, 8. ФЕДІР, 9. червоногвардійці, вільні козаки, селяни, робітники.

Діється в одному з великих провінційних міст на Україні на початку 1918 року.

ДІЯ ПЕРША

Велика кімната. Вона одночасно править і за їдальню і за робітню, кабінет і вітальню. Ліворуч від глядача, ближче до рамп, теслярський варстат. Тут же дошки, струменти теслярські, над варстатом до стіни поприбивані полиці з пофарбованого дерева. Біля варстату стоїть невеличка шафа для книжок, яку допіру роблять. Далі по лівій стіні — полиці з книжками. Між варстатом і полицями з

книжками двері в інші кімнати. В задній стіні велике італійське вікно. Крізь нього видно будинки міста. Біля вікна ліворуч стоїть стіл до писання, фотель. Праворуч буфет. В стіні, що праворуч, двері до сіней. Попід цією стіною стоїть широка турецька канапа. Над нею старовинний український килим і портрет Т. Шевченка у великому рушнику. Посеред кімнати стіл, покритий білою вишиваною скатеркою.

Скрізь на стінах портрети українських письменників, так само прибраних рушниками.

ПАНАС. (Років 30, з голеною бородою, білявий, в очах переважно гумористичний вираз. На ньому сорочка з сірого товстого полотна, на ший зав'язана червоною вузьенькою стьожиною, рукави зақачані. Підперезаний темносинім поясом. Чорні неширокі штани, засунені в чоботи. Він дивиться в дзеркало, розглядаючи себе з всіх боків. Коли в сусідній кімнаті чується голос, він хутко відходить від дзеркала, бере рубанок і струже).

ХРИСТЯ. (Років 24-х, білява, з м'якими рисами лица, одягнена в білу блюзку й синю модну спідницю, на спині дві коси. Хутко входить і шукає по хаті, поглядаючи скоса на Панаса).

— Та де ж вона? Оце, їй-богу! Ну, нема ж та й годі! Панасе, ти не бачив татової шапки?

ПАНАС. Бачив. На трапку лежить*). (Не перестав стругати).

ХРИСТЯ. Ай, Панасе! (Шукаючи, підходить до Панаса. Говорить м'яко, занадто щиро). А знаєш, Панасе, тобі таки без бороди далеко краще. Тепер з тебе зовсім український тип. А тоді трошки скидався на кацапчука. Це через те, що борідка була білява і трошки цапина. А тепер же зовсім такий, як чотири роки тому.

ПАНАС. (Ніби шукає щось круг себе й заглядаючи за Христю).

ХРИСТЯ. Що ти шукаєш?

ПАНАС. Та щось тут казано про мою борідку. Хто то, Христе, казав?

ХРИСТЯ. Авжеж, краще. А що я вчора казала, що гірше, так то я так... з поганого настрою. Мені здавалося, що ти поголився ради приїзду Софії, щоб бути таким, яким вона тебе знала.

ПАНАС. Ага, а тепер уже не здається?

ХРИСТЯ. Ну, Господи! Ну, розуміється, ти можеш хотіть подобатись Софії. Що ж тут такого? Хіба це зараз же повинно значити, що ти в неї закоханий? Господи Боже! Невже ти думав учора, що я іменно це думала? Панасе!... Але даю тобі слово: я зовсім так не думаю. Ти віриш мені? Віриш? (Зазирає йому в лице, ловить руку з рубанком).

*) Фразеологізм: десь може трапитися. Примітка редактора.

ПАНАС *(сміється)*. Ах ти хитрюга!

ХРИСТЯ. Чим? Чим? Чим же я хитрюга?

ПАНАС. Ну, дитинча, іди шукай шапку: мені треба докінчити оцю полицку. А то як приїде Софія, як закохаюсь у неї, то й не кінчу вже зовсім.

ХРИСТЯ. Ну, а хіба ж ти не радий, що вона прийжджає? Ну, скажи по правді. Трошки все ж таки хвилюєшся? Га?

ПАНАС. Ні, мені дуже сумно. І страшно: а що, знаєш, як повернеться стара любов? Га? Що ж ми тоді робитимем, моя мала? Га? Стара любов, брат, цупка, живуча. От морока буде.

ХРИСТЯ *(несподівано гірко)*. Нащо їй повертатися, коли ти її й тепер любиш і не переставав усі ці чотири роки любити...

ПАНАС. От так маєш!

ХРИСТЯ. Ах, Господи, і чого б я приставлявся? І зо мною ти женився тільки на злість їй, і бороду поголив тільки для неї, і стоїш тут з рубанком тільки для неї. Ах, нещасний поет мусить теслярством заробляти на хліб! Бідний талант, загинув через сім'ю! А Софія... якже, відома артистка російської імператорської сцени, вона зрозуміє...

ПАНАС *(з усмішкою пильно дивлячись на Христю)*. Дитинча, навіщо ти собі кігтоньки в серце запускаєш? Га? Навіщо дряпаєш? Нікому з того абсолютно ніякої користі немає. Повір ти мені.

ХРИСТЯ *плаче*.

ПАНАС. Так... Додряпалась.

ХРИСТЯ. Ти нік... коли м... мене не любив... Тільки її... І тепер...

ПАНАС. Ну, скажіть на милість, що значить одна маленька поганенька цапина борідка! В руки взяти нема чого, а як зголю, так які сльози через неї! Ні, дитинча, годі. Я заведу через місяць тобі таку, що всі кацапи будуть ахкати. Ось побачиш... На виставку в Рязань пошлю її. *(Обіймає й злегенька милує Христю)*.

ХРИСТЯ *(плаче й сміється)*. Я поганка, Панасе! Ти не сердься на мене, але мені так боліло весь час, так боліло! А тепер, знаєш, легше. Як сказала — так і легше.

ПАНАС *(з усміхом)*. Ну, звичайно, як звалиш каменюку, так воно вмиє полегшає.

Входить СЛІПЧЕНКО. Він присадкуватий, кремезний, років 50. Вуса довгі, з підвусниками, звисають униз по-козацькому. На ньому вишивана сорочка з стьожиною. Поверх сорочки піджак, але штани підперезані червоним широким поясом, за який заткнуто револьвера. Говорить поважно, силкуючись удавати козака трохи театральнo. Обзивається:

— Ну, дочко! Ти сюди з чоловіком любощі

розводити прийшла? *(До Панаса)*. Здається, воно трохи не по-українському буде "любощі розводити"? Га?

ПАНАС. По-українському можна все говіри-ти. Не сушіть собі голови.

СЛІПЧЕНКО. Ну, нехай упораємось з тією проклятою кацапнею, — тоді засяду за граматику. Ну, а шапка ж де, дочко?

ХРИСТЯ. Та, їй-богу, тату, її тут немає. Шукаю, шукаю, аж... Ой, та осьде вона, дивіться! Лежить собі...

ПАНАС. Та й уредна яка, і не поворухнеться, наче й не вона.

СЛІПЧЕНКО *(бере смушеву сиву шапку, з червоним козацьким шликом, що може звисати аж на плечі, гладить її рукою)*. А де ж наш Арсен?

ХРИСТЯ. Та пішов же, тату, на вокзал зустрічати Софію.

СЛІПЧЕНКО. Та аж із самого ранку сидить там? Оце добра мені справа. Ну, й поїзди, чи той, потяги ходять тепер, хай їм грець! Ну, нічого, хай упораємось з більшовиками... А, та й славне козацтво росте! Кидайте ви, Панасе, своє теслярство, записуйтеся у вільні козаки, бороніть рідний край. Яке тепер теслярство! Гляньте, яка ловка шапка! Га? *(Надіває шапку на голову й береться в боки)*.

ПАНАС *(починає наспівувати, ніби не чуючи)*. "Гей, не шуми, луже"...

СЛІПЧЕНКО. О, вже заспівав свої! "Українець" називається...

Входить ГЛИКЕРІЯ ФЕДОРІВНА. Їй років 50, одягнена в темне, блузка дзвіночком, по-селянському, на голові темна хустка. Лице тихе, добре. Вдача лагідна, дуже довірлива, наївна.

— А Софієчки нашої все немає? Чую гомін та й думала вже, що то вона приїхала.

СЛІПЧЕНКО *(ніби серйозно)*. А ти, стара, хіба й не знаєш? Прийшла ж од неї телеграма, що вона просто на аероплані прилетить до нас. *(Моргає Христі)*.

ГЛИКЕРІЯ ФЕДОРІВНА *(здивовано)*. Оце, скажіть! *(Стурбовано)*. Та це ж, не дай Господи, й упасти можна!

СЛІПЧЕНКО. О, вона прив'яже себе.

ГЛИКЕРІЯ ФЕДОРІВНА. Та й холодно ж, Боже мій. Ото яка! А вона таки така! Змалку така була.

СЛІПЧЕНКО. Та пише, що просто в вікно хоче до нас улетіти. Ось сюди. Та щоб ми вийняли його. Оце стоїмо та й радимось.

ГЛИКЕРІЯ ФЕДОРІВНА. Та як же так?! Ой, старий, ти знов оце мене дуриш...

СЛІПЧЕНКО *вдоволено сміється*.

ГЛИКЕРІЯ ФЕДОРІВНА. А я ж і повірила. Хай Бог милує літати на тих еропланах. Нехай уже поїздом іде... (У сінях гомін). Ану ж стійте! Чи не вона ж ото? Ой, матінки! (Кидається до дверей у сінні й зникає).

СЛІПЧЕНКО. А й справді, ніби Софіїн голос. Е, прилетіла таки! (Швидко йде за Гликерією Федорівною).

ХРИСТЯ (поглянувши пильно на Панаса, біжить за ними). Вона, вона! Софієчка! Софієчка! (Вибігає).

ПАНАС швидко йде до дзеркала, дивиться, чепуриться. Потім береться за рубанок, але, роздумавши, відкладає набік і відкачує рукава. Видно, хвилюється, ніяково про себе посміхається, не знає, яку позу прибрати.

Гомін у сіннях стоїть хвилини три. Панас уже нетерпляче поглядає на двері.

Входять усі й СОФІЯ. Їй років 27. Гарна, волосся темноруське. Одягнена елегантно в сірий зимовий костюм, гаптований хутром. На голові сіра, під колір костюма, хутряна, не смушева шапка. Іде, обійнявши Гликерію Федорівну. Манера балакати весела, рішуча, трошки неуважна. Тепер схвилювана, в радісному піднесенні.

СОФІЯ. І все так само, так само, як було! Навіть є Панас Антонович! Доброго здоров'ячка! Як ся маєте? (Здоровкається з Панасом). Господи, такий самий, ані трошки не змінився. Тільки... Що це тут за дошки? Майстерня?

СЛІПЧЕНКО. А то наш Панас покинув вірші писати та виробляє шахви тепер. Заробітніше, ніж вірші.

СОФІЯ. Та-ак? Невже?

ПАНАС (з посмішкою). Пристосування до сучасного моменту, тільки всього, Софіє Микитівно. Ви не лякайтесь.

СОФІЯ (сухо). Я й не лякаюсь. (До всіх). Господи, все таке саме. Навіть фотографії в черепашкових рямцях. Ні, я мушу їх поцілувати, вони надзвичайно милі. (Цілує рямці).

ГЛИКЕРІЯ ФЕДОРІВНА. Та ти б, хоч шапочку скинула, роздяглася. І їстоньки хочеш? Господи, такий же світ проїхала!

СОФІЯ (скидаючи шапку, жакет). Та ще й як, мамуню! У вагоні четвертого класу, дві доби не виходячи з вагону. Один салдат спав на плечі, другий на колінах, третій впирався ногами обою голову, четвертий дихав на шию.

ХРИСТЯ розглядає Софіїні шапку й жакет.

ГЛИКЕРІЯ ФЕДОРІВНА. Ой, матінки!

СОФІЯ. А почуваю себе, як свіженький огірочок.

АРСЕН. Та я її через вікно з вагона вийняв.

СЛІПЧЕНКО. А що ж! По-козацькому!

ГЛИКЕРІЯ ФЕДОРІВНА. Ото, Господи!

СОФІЯ. Ого, ми молодці! Але що найкраще, що найкраще, так це те, що, нарешті, я дома. Дома, дома, на рідній землі, на Україні, татусю! На нашій любій і своїй тепер землі! І яке щастя говорити по-своєму, наче плаваєш! (Лукаво). Ну, тату, тепер ви вже — розказував мені Арсен — не матимете нас дітей, за таких, що ми "дурну хахлаччину" заводимо? Га?

СЛІПЧЕНКО. Буває, дочко, що й старі розуму навчаються. Вік живи — вік учись... А... дурнем помреш.

ХРИСТЯ. О, тато тепер таким українцем стали, що й нас за пояс заткнуть!

СОФІЯ. Браво!

ГЛИКЕРІЯ ФЕДОРІВНА. Ну, а як же Микола Петрович там, доню? Чого ж він з тобою не приїхав?

СОФІЯ (весело). А навіщо він тут здався, кацап?

СЛІПЧЕНКО. Іменно, так! Оце, видно, справжня українка!

ГЛИКЕРІЯ ФЕДОРІВНА. Ну, де ж таки! Хоч він, бідний, і кацап собі, а таки ж твій чоловік рідний.

СОФІЯ. Е, мамуню, уже годі. Уже я не "га-спажа Падпругіна", а просто собі Софія Сліпченко.

ГЛИКЕРІЯ ФЕДОРІВНА. О! Як же це так?

СОФІЯ. Розвелась. Подала заяву до "Ради депутатів", приклала марку за сімдесят копійок — і кінець. Він мені не чоловік, а я йому не жінка. От як тепер, мамцю. (Всі вражені).

ГЛИКЕРІЯ ФЕДОРІВНА. Оце, Господи! Та чого ж так, дитино? Що ж ви, погано жили між собою? Кривдив тебе? Чи як?

СОФІЯ. Е, мамо, довго говорити, а мало слухати. Колись розкажу. А тепер я б усе ж таки змілася.

ГЛИКЕРІЯ ФЕДОРІВНА. Та зараз, зараз. Ото, справді! Та ходім, ходім! Христе, ти б допомогла.

СОФІЯ (до всіх). Тільки от що. Тут до мене зараз має прийти один чоловік. Я йому з вокзалу телефонувала. Дуже важлива справа. Доручення з Петрограду. Так де мені його прийняти?

СЛІПЧЕНКО. У нас, дочко, оця хата за все. Ти ж сама знаєш: пролетарі...

СОФІЯ. І чудово... (Дзвінок у снігах). О, це ніби якраз хтось дзвонить? А ну, Арсене, подивись! Як до мене, то веді сюди. А вас усіх я вже попрохаю... (З усмішкою показує рукою на двері).

АРСЕН швидко йде в сні.

ГЛИКЕРІЯ ФЕДОРІВНА. Та, може б, умилася все ж таки?

СОФІЯ. Ні, як він, то вже потім. Це хвилині п'ять — не більше. Відчеплюсь — та й буду вже вільна.

АРСЕН (увійшовши). До тебе, Софіє.

СОФІЯ. Ага... То проси, будь ласка.

Всі виходять у двері наліво, Арсен — направо.

Увійходить ГРІНБЕРГ і СЕМЯННИКОВ. Грінберг в салдатським одязі, голений, кучерявий, років 28. Тримається вільно, самовпевнено, трошки гаркавить. Старається бути "англієм". Семянников — у косоворотці*) й піджаку, з борідкою, незграбний, трохи згорблений, вигляд суто інтелігентський.

СОФІЯ. Доброго здоров'я! (До Грінберга). Вибачайте: ви хто? Товариш Грінберг?

ГРІНБЕРГ. Так, я Грінберг. (Тисне Софії руку).

СОФІЯ. Дуже приємно. (До Семяникова). А ви, товаришу?

СЕМЯННИКОВ. Дозвольте відрекомендуватись: Семянников. (Також тисне Софії руку).

СОФІЯ. Чула й про вас. Сідайте, будь ласка! Сподіваюся, ви балакаєте по-українському? Попереджаю: я ні слова по-російському не скажу. Я тількищо приїхала і так скучила за своєю мовою, що...

ГРІНБЕРГ. На жаль, товариш Семянников не говорить по-українському.

СОФІЯ. Але ж ви балакаєте? Товариш Сергієнко казав мені у Петрограді, що ви чудово говорите по-українському.

ГРІНБЕРГ. Так, я висловлююся вільно. Я, можна сказати, закоханий у цю чудову, багату мову. Коли ви не дуже будете сміятися з мене за мою вимову, то я з великою приємністю. Я ж сам українець, — народився й виріс на Україні.

СЕМЯННИКОВ. А мені ви вже... таво... уже ви-

*) Російська сорочка, що була в російській інтелігенції ознакою демократизму. Примітка редактора.

НОВА КНИЖКА СОЛЖЕНИЦИНА

У Парижі, Франція, видавництво ІМКА видало нову книжку російською мовою Олександра Солженіцина — лауреата Нобелівської премії — під назвою "Архипелаг ГУЛаг". Ця нова книга про переслідування, знущання, масові арешти, тортури, розстріли в Радянському Союзі від 1918 до 1956 року весною вийде також англійською мовою в Нью-Йорку у видавництві Гарпер і Ров. Уривки з книги "Архипелаг ГУЛаг" уже були друковані в газеті "Нью-Йорк Таймс". Олександрові Солженіцину пощастило, за часів Хрущова, видати в Радянському Союзі лише один свій твір — "Один день в житті Івана Денисовича". Решта його творів "У колі першим", "Раковий корпус" та "Серпень 1914" вийшли на Заході.

Цей новий твір Солженіцин написав на підставі власних переживань та свідчень 227 інших колишніх в'язнів. Автор твердить, що терор і утиски за радянської влади в сто разів брутальніші й жорстокіші, ніж були за царату. У всіх жорстокостях і знущаннях автор обвинувачує керівників Радянського Союзу, які, на його думку, мусять бути покарані так, як були покарані кримінальні злочинці Німеччини після Другої світової війни судом у Нюрнберзі.

Олександр Солженіцин написав цю книжку давно, але не давав до друку, бо понад двісті осіб, які відбули каторгу і згадані в книжці, ще живуть. Але останнім часом примірник рукопису "Архипелаг ГУЛаг" попав до рук влади, тому автор дав дозвіл на її друк на Заході.

бачте. Розуміти я таки трохи розумію, а говорити... (Розводить руками й посміхається).

СОФІЯ (весело). Ну, аби розуміли. А хутко й говорити будете. Ну, так от, товариші, я... (Озирається й говорить тихіше). Я маю доручення з Петрограду. Там дивуються, що у вас тут так мляво посувається справа.

СЕМЯННИКОВ. Вибачте, я не зовсім зрозумів. Що таке "мляво"?

ГРІНБЕРГ. Помалу, в'яло.

СЕМЯННИКОВ. Що ж саме в'яло? (До Софії). Ви мені вибачте?

СОФІЯ (сміючись). О, будь ласка!

ГРІНБЕРГ (пояснює Семяникову). "Чому в'яло йде справа".

СЕМЯННИКОВ. Ах, он воно що! Еге...

ГРІНБЕРГ. Нічого дивного, товаришко, немає. Ми не маємо вказівок, не маємо грошей. Ми готові кожну хвилину призначити виступ — і не рішаємось.

СОФІЯ. А сил досить?

РОКИ ВАГАНЬ І ДОСЯГНЕНЬ

"Де дівся Смотрич?"

В. Чапленко. Заголовок статті в "Свободі" 2. VIII. 1972

Після 20-річної перерви з часу виходу третьої збірки новель Смотрича ("Вибране". Торонто, 1952) появилася нарешті четверта — під назвою "Буття. 16 нікому непотрібних оповідань". Торонто, В-во "Нові Дні", 120 сторінок). Підзаголовок свідчить або про амбітну скромність, або про щирі сумніви і вагання автора як щодо "восприймчивости" читача — так, мабуть, і щодо вартості власної книжки. Проте, амбітність не слід ототожнювати із зарозумілістю, а вагання — із безсиллям. Не має вагання той, у кого в голові нема думки, нема з чого вибирати; той, кого не мучить тривожне видиво недосягнутого ідеалу остаточної мистецької досконалості.

Мабуть, цей непересічний у нас белетрист всю свою попередню 25-річну творчість розглядає — як вагання і шукання ідеальної досконалості, бо відкриває свою нову збірку новелею під заголовком "Роки вагання". Вона і найсильніша в цілій книжці. А своїм суверенним гумором — одна з кращих у всій нашій сучасній літературі.

Міцна сюжетна будова і об'єктивний справжній гумор — це, здається, ті два головні засоби, що в новелі "Роки вагання" дали Смотричеві нову перемогу. Тема в мистецтві має значення, але не більше, як будівельний матеріал в архітектурі. Значні теми здебільша вічні. Важливо, як автор використовує тему і матеріали для своєї нової будови.

Сюжет новелі "Роки вагання" побудовано на "східчастому наростанні мотивів", а тема його вічна — шукання свого питомого таланту, життєвого покликання. За каркас композиції новелі править автобіографічна розповідь героя новелі про те, як він перепробував на собі сім різних здібностей і ділянок творчості: фортепіано, віолончеля, балет, вірші, кохання, театр і література. Невдача йшла за невдачею. На *фортепіані* герой добився на клавішах до того, що зрештою в музиці найбільше вподобав павзу і тишину взагалі; *віолончеля* під його щирою рукою віддавала тембром "собачого гарчання"; для *балету* герой мав досить "міцні ноги", але в рухах не зміг позбутись "деякого хамства", а на сцені його "міцні ноги" безпardonно "тряслися"; *вірші* — написав цілі зошити, але (за інструкціями!) — "переважно на залізничні теми"; в *коханні* — "що більше я її любив, то більше вона мене ненавиділа"; зрештою, шукач свого покликання переконався, що "багато ніг — це лише статистика, а дві пари ніг — трагедія."

У *театрі* проба акторського таланту завершилась після принизливого дублерства самотій-

ною ролею... собаки. П'єса починалась виттям і гавкотом за сценою і з розмови про собаку на сцені. Герой виявив не абиякий талант наподібнювати голос собаки, але тут зробив своє норовливий характер шукача свого таланту. Перед самою виставою він із жахом помітив, що в програмі й афіші зовсім не зазначено ні ролі, ні імені її виконавця. Як піднеслась завеса — пес на зло не загавкав. Даремно переляканий режисер подає команду: Гавкай! Гавкай же! От собака!... От собака!" Не помітив, що вилаяв "собакою" якраз того, хто героїчно собакою не захотів стати, а лишився звичайнісінькою людиною — легкообразливою і зарозумілою.

Так шабель за шаблем, поверх за поверхом із різних мотивів-пригод складається сюжетна будова новелі. Смотрич утворив для такого східчастого сюжету цікаве завершення — гострий шпиль іронії, наче зверненої проти самого себе. Майстер сюжету Смотрич знає і секрети гумору: вони в контрастах, у напрузі з несподіваною відпругою, в логіці нелогічного, в суверенній грі з явищами життя задля пізнання тих явищ, у гідній дистанції від тих явищ і від самого себе. Гумор у Смотрича (та й узагалі гумор) вартісніший тоді, коли не зводиться до гротеску (цікаву характеристику гротеску див. у статті Якова Гірдовського "Український гротеск", *Арка*, 1947, ч. 6).

Як же виглядає завершення багатоповірхової будови сюжету "Років вагання"? Герой новелі (шкода, що він безіменний), не знайшовши таланту в собі, знайшов таку ділянку, де таланту не дуже вимагають — вільна... література! На цьому був кінець моїм ваганням. Я твердо, раз і назавжди вирішив стати письменником. Розуму багато не треба, талант також. Одного й другого скільки є, стільки вистарчить... Ніхто розумніший за мене не вчив мене, й ніхто мною не командував. Писати я міг коли скільки схочу і навіть що хочу"... "Пишу й досі."

Не збираюсь відкривати Америку: Олександр Смотрич уже визнача поважна позиція в українській новелістиці. У людських справах потрібно для успіху, на додаток до всіх зроблених зусиль, ще щось одно — трохи щастя. Щастям Олександра Смотрича було те, що його лебют припав на час, коли відверто мріялося про "велику літературу", коли діяв МУР і виходив журнал "Арка", який уже на другий рік свого існування вибився в ряд кращих літературно-мистець-

ких журналів Європи! Редактором "Арки" був найкращий український критик середини століття — Юрій Шерех. Шерех не тільки впізнав у новелях невідомого початківця зародок першорядного новелістичного таланту, не тільки дав на сторінках елітарної "Арки" місце першим друкованим новелям Смотрича ("Сволоховський дім", "Цукор", "Гавкун"), а й завдав собі труда *зразу* ж написати про першу книжечку новель Смотрича ("Ночі", 1947) вдумливий літературно-критичний есей під назвою "Подорож у країну ночі" ("Українська Трибуна", 7. XII. 1947, із закінченням у наступному числі газети). На жаль, її не вміщено в літературно-критичну збірку Шереха "Не для дітей" ("Пролог", 1964). А що та стаття не стала застарілою за 25 років, то захищуємо (щоб не повторювати своїми словами) головні думки з неї. Шерех пише:

"Сволоховський дім" я не вагаюся назвати найкращою нашою новелею воєнних і повоєнних років... "Тоненька книжечка Смотрича важить у нашої новелістики більше, ніж деякі пухкі писання. Вона талановита."

Шерех констатує, що українська проза (на час дебюту Смотрича) зайшла в глухий кут імпресіонізму. "Смотрич, — пише Шерех, — безперечно вийшов із імпресіонізму"... "Взагалі подолання імпресіонізму — одне з найскладніших завдань нашої новелістики. Свого часу імпресіонізм був чи не головним засобом перебороти етнографізм нашої прози XIX сторіччя"... "Кочубинський, Васильченко і почати Стефаник створили його (імпресіонізму) вершинні осяги... У творчості Хвильового і його спільників імпресіоністична новеля перейшла в стадію свого саморозкладу (що не виключає мистецької якості цих творів). Дальше заперечення імпресіонізму новелі доконечне. Нас уже не задовольняє неорганізованість, крихкість і суб'єктивність її."

Шерех бачить "два шляхи", що ними може йти це заперечення.

Перший шлях — поворот до "чистої розповідної прози". Ми мали її в літературі старокиївської України-Руси XI-XII ст. і України XVI-XVII ст. в перекладах із старогрецької таких живучих творів, як легендарна авантурно-географічна повість "Александрія" та їй подібні. У новітній літературі Заходу, на думку Шереха, цей тип прози репрезентують повісті Вольтера або "Міхаель Кольгаас" Г. Кляйста (і, додає від себе, "Дон Кіхот" Сервантеса та "Роки навчання Вільгельма Майстра" Гете). Далі Шерех слушно зауважує, що "в нашої новелістики цей тип прози малознаний, "початок його можна б бачити в новелях Юрія Клена." Дуже слушно згадано в цьому зв'язку визначне ім'я Юрія Клена, що його прозу Смотричеві варто б не впускати зі свого овиду. При питанні розвитку мистецтва нашої новелі також слід пам'ятати, що Микола Хвильовий ще в 1930 році видав третій том своїх "Етюдів", у якому переходив до "простої розповідної прози" з сюжетом і сатирою (новелі "Ревізор", "Іван Іванович", "Мати" та інші).

Другий шлях заперечення імпресіонізму в про-

зі Шерех бачить у реформі імпресіоністичної новелі "через обмеження суб'єктивізму, через більшу композиційну зібраність і поступовий перехід до сюжетности, через нове щеплення оповідної манери"... "Новеля Смотрича, — пише Шерех, — пробує йти саме цим шляхом. Індивідуальне завдання самовишколу молодого письменника — переборення імпресіонізму — збігається з загальним завданням нашої новелістичної прози. І це тільки підсилює наш інтерес і до таких цікавих новель Смотрича". Шерех слушно відзначив добрий початковий темп прогресу мистецтва прози Смотрича від новель, датованих 1946, до новель, датованих роком 1947, прогресу в напрямі, мовляв Шерех, до "найбільшої сти-слости, до фабульності й сюжетности"... "на переломі від імпресіонізму до кубізму — від бліків світла до лінеарности по-новому побаченої предметности — так хотілося б окреслити цей стиль" — закінчує свою статтю про Смотрича Юрій Шерех.

Смотрич пішов не зовсім цим шляхом. Спокусився був ще й засобами сюрреалізму, поширеного на Заході з кінця першої світової війни до кінця другої світової війни (і після неї). Впливи сюрреалізму позначилися на новелях Смотрича: "Жебраки", "На кладовищі", "Ніс", "Один день" і на п'єсі "Син". Сюрреалізм виявився безсилим ліком на кризу української лірично-імпресіоністичної прози, на її непрозовість. Але якраз і відхилення, вагання та помилки часто свідчать про творчу напругу, шукання, рух — а не про застій. Важливе те, що молодий письменник набрав тоді відваги й рішучості *цілковито* поринути в працю митця прози. Критик, як виявилось, поміг письменникові. Шерех угадав талант, визначив його стильові "координати" на мапі української і світової літератури, указав на деякі огріхи: захопив до дальшої праці. Трудно вимагати більшого.

Літературне визнання, слідом за Шерехом, прийшло від Володимира Винниченка:

"Ваша здатність спостереження і вислову показують, що українська література матиме в Вас цінну силу", — писав Винниченко автору I. IV. 1948 року, відповідаючи на надіслану йому першу книжку новель Смотрича "Ночі" (див. "Винниченкові листи до О. Смотрича". "Нові Дні" ч. 84, 1957).

З приводу другої книжки — "Вони не живуть більше" — Винниченко пише:

"Наскільки я можу судити, Ви хотіли б виявляти в своїх працях прості й сильні моменти людського буття і переказувати їх теж простими й сильними засобами. Це дуже цінний намір." І далі: "Діялоги у Вас прекрасні. Уміння в коротких рисах переказати складну ситуацію — добре. Лінії характерів людей чіткі"... "У Вас є здібності бачити, вибирати, малювати." І в третьому листі до автора за 17. IV. 1950 з приводу надісланого манускрипту оповідання Смотрича "Спадковість" (пізніше надруковане в "Нових Днях" ч. 65, 1955) Винниченко писав: "Я вбачаю в Вас майбутнього літературного майстра-реалі-

ста, якщо Ви будете дотримуватися цього самого жанру."

Володимир Державин, ще один видатний своєю ерудицією і компетентністю літературний критик — хоч не МУР-у, то "мурівської доби", до того ще й тенденційно гострий у полеміці літературний противник Юрія Шереха, — в рецензії на третю книжку Смотрича "Вибране" (Торонто, 1952) використав нагоду, щоб непотрібно рикошетом зачепити Шереха, як провідного критика в МУР-і. Непотрібно, бо Державин, властиво, повторив і підтвердив основні позитивні оцінки й думки свого літературного противника — визнав у Смотрича, як автора першої книжки, "Ночі", "літературний хист... очевидний як на молодого новеліста... незвичайно яскравий."

Стверджує Державин і тезу Шереха про переборювання імпресіонізму в Смотрича та його прямування до нового стилю мистецької прози. Зате додатково й рішуче Державин наголосив майстерність і стильову вагу діалогу в новелях Смотрича:

"Сам діалог аж блищить ляпідарністю і пуантивністю"... "В галузі мистецтва белетристичного діалогу О. Смотрич є справді новатором — і то новатором вже з неабиякими мистецькими осягами, і це важить незрівнянно більше за його не надто привабливу тематику або іншого роду літературні недоліки як, напр., спорадичні рецидиви вульгарного натуралізму (їх не позбувся Смотрич і дотепер, — Ю. Л.). Тому його не багато кому відома проза викликає незвичайні надії" (В. Державин. "Творче зростання белетриста". "Україна і Світ" ч. 12-13, 1954).

Може, з причин розпорошення еміграції Державин не мав на руках другої книжки новель Смотрича "Вони не живуть більше" і, може, тому неслухно вважає "майстерний діалог" за набуток аж третьої книжки Смотрича "Вибране"; насправді добрий діалог з "ляпідарністю і пуантивністю" є вже в другій і навіть першій книжках Смотрича; майстерність діалогу відзначив Винниченко в другій книжці. А Юрій Шерех уже на підставі *тільки однієї першої книжки* відзначив "лаконізм", "найбільшу стислість" і "володіння різними манерами оповіді" (очевидно, включно з діалогом). Сама проблема діалогу взагалі і Смотричового зокрема трохи складніша, ніж її подає мимохідь Державин. Смотрич знає і застосовує кілька різних типів і функцій діалогу: драматичний, епічний, діалог як жанр, характерологічний (в окресленні типів), сюжетний. Іноді з успіхом комбінує кілька їх в одній новелі, напр., у "Вони не живуть більше".

Слідом за визнанням у рідній хаті, конечно здо-бути визнання міжнародне. Перед Смотричем стали проблеми мистецтва прози, як вони стоять перед белетристами світової літератури. Запозичати, копіювати чужі літературні здобутки — річ неможлива і взагалі нецікава. Зате можна й слід запозичати з великих європейських літератур де-

які творчі *принципи*: досконалу завершеність у праці, *індивідуальне* незалежне самоздійснення і *власний шлях* митця, а головне — "*волю до свідомості*", до відкриття, що її Андре Мальро вважає за "істотну європейську вартість". Для власного творчого самоздійснення все це треба засвоїти. Смотрич усе це знав, про ці речі писалося в тій же "Арці", де він уперше друкувався. Отже, здобувши перші домашні успіхи й перемоги, молодий новеліст завагався і усамітнівся для праці у своїй внутрішній письменницькій лабораторії. І аж через двадцять років після виходу третьої книжки (1952) наважився пустити до друку чергову, четверту книжку своїх новель ("Буття", 1972).

Перед нами тепер уже не молоденький початківець, а в силі своїх 50 літ новеліст із вартісним доробком. А проте, він і цю затриману книжку відкриває майже програмовою новелею з багатозначним заголовком "Роки вагання". 25 років вагав! Це добре. Справжня вершина і зрілість, часом і в найбільших, приходить нескоро, вона буває наслідком тривалого, якщо не протягом цілого життя, зусилля. Сервантес написав "Дон Кіхота" в 60 років, "Тете створив "Роки навчань Вільгельма Майстра" в 47 років, а "Фавста" довершив між своїми 60-80).

Цікавий пункт у цій сповненій вагавь подорожі до самоздійснення белетриста становить друга книжка новель Смотрича "Вони не живуть більше" (1948). (Шерех ще не міг мати її на руках, писавши згадану вище статтю про Смотрича).

Книжка своїм стилем не суцільна. Перша і найсильніша в ній новеля — "Вони не живуть більше", вона трагедійна аж понад душевні сили людини, трагедію тут владно, майстерно перетоплено й відлито у мистецтво, у відповідний сюжет-загадку, в типи-характери — і все в дусі "простой розповідної прози". Можна думати, що це найкраще з усіх дотеперішніх оповідань Смотрича. Та (немов не вистачило сили йти далі на такий знеацька взятій висоті) решта двоє оповідань збірки — "Звичайний день" і "Перед лицем чину" — позначені спуском до модного сюрреалізму, в якому аморфні сновиддя заміняють все: і складний та точно збудований сюжет, і чіткі риси характерів, і глибини трагедії. Не рятують тут ні звичайні для Смотрича майстерні діалоги, ані неоромантично чи неосимволічно заокруглений патос протесту ось такий образ концерту смерті:

"Ну, тепер нам лишилось уявити самого музиканта... нікому незнаного генія. Це важче. Бо це може бути Бог, а може й диявол... Але однаково злий і недобрий! Він грає!... Що він грає? Ви ж чуєте, що пахне трупами! Він знає, що він грає! Під його пальцями гладенькі плити наших днів... Він не зупиниться, він грає до кінця... Він грає фугу смерті... І ніхто з нас не почує останнього акорда..." (новеля "Звичайний день").

Професор, що в новелі виголошує ці слова на тлі масових масакр у "Києві... Житомирі... Харкові... Вінниці", так перейнятий темою смерті, що принципово не хоче їсти, щоб "не годувати

хробаків" у своїй майбутній могилі... Тема смерті в сюрреалізмі 1940-50-их років стала зрештою (як, напр., у Самюеля Беккета) найважливішою, центральною, єдино вартою серйозної уваги. Елікур, що був свідком поступового занепаду античної Греції, яка вже була недалеко від розгрому римськими легіонами, писав у своїх "Золотих максимах":

"Навчись думати, що смерть нічого не значить для нас. Бо що є добре, а що погане — це справа відчуття, а смерть означає кінець відчуття. Зрозуміння цього принципу робить людське життя приємним не через надання нам безсмертя, а через звільнення нас від будь-якого бажання безсмертя. Бо в житті нема нічого такого, щоб боятися для людини, яка розуміє, що вона не потребує боятися її знищення. Отже смерть, що її звичайно вважають нещастям, фактично є ніщо для нас, бо поки ми існуємо — нема смерті, а коли прийде смерть — нас нема."

Мудрий еллін робить тут спробу перемогти не смерть, а страх смерті. Завдяки такій поставі, як пише історик, "насіння стародавнього дерева Греції було розсіяне на чотири вітри, щоб дати парості нового життя по всьому світу". Життя з його властивістю *відроджуватись* — вічне, а зокрема творчість людини становить частку божественної безконечності. Приємно бачити, що Смотрич, як здається, вагу свого особистого життя і долі кладе на творчість. Це основний висновок із побіжного перегляду всіх чотирьох книжок його новель, серед яких після "Сволочовського дому" найсильнішими треба вважати два нові його осяги — "Вони не живуть більше" і "Роки вагання".

Київська катастрофа "Бабиного яру" — тотального нищення цілого народу, як відомо, підкралась підземним кротом так непомітно, що навіть у свідомості жертв вона до останнього менту прояснюється поволі і об'являється як землетрус, навала вулканічної лави, як обвал світобудови. А все ж свідомість жертв і свідків, привалена масивами подій, ще дістає якийсь шанс прорватися зненацька блискавками болю, ганьби, відчаю. Для повноцінно-людських свідків (як Ольга) катастрофа об'явилась не меншою, а то й більшою, ніж для жертв, бо Ольга пережила не звичайну фізичну смерть, а щось іще страшніше — смерть людського в людині, живу смерть, зокрема й свого чоловіка, зосталась жити зі смертю (про такий тип смерті нема нічого в поданій вище цитаті з Елікура). Злочинці, як звичайно, дбають головню про секретність і швидкість злочину. Натурально-реалістичне перетоплення (художнє) такого матеріалу дало б плоску пригодницьку новелу; сюрреалістичне — не виписало б такими точними лініями складну сітку сюжету-загадки і різних людських характерів. Якийсь аж сухий завзятий об'єктивізм митця-прозаїка дозволив Смотричеві виписати тонким і точним пером дуже складний сюжет з елементом загадки із мистецьки-точними хронологічними скоками впе-

ред і в минуле, дати в коротенькій новелі галерею людських типів: Софія Давидівна з її малим Ароном — клясик жидівської мами аж до останнього подиху; її скам'янілий у добродушній соромливості й резигнації чоловік; інакший образ Ольжиного чоловіка, безповоротно втопленого в єдиному принципі — егоїстичного самозбереження за всяку ціну; або двірник — образ спокійної бестії, темну душу якої масова загибель інших якимось навіть ошасливило... Коли в новелі "Роки вагання" сюжет збудовано способом східчастого наростання мотивів, то тут сюжет — загадка, густа сітка ліній сюжету нитка за ниткою знімається, як канва, і встає чіткий образ того, як вони всі — і ті просто знищені фізично, і ті, що зазнали смерті живої, смерті людського в людині — всі "вони не живуть більше". Трагедія народобивства неподільно-вселюдська. Суть не в політичній темі й настанові, а в мистецтві, дужчим за смерть. "Якщо ціле життя багатьох, — записав Лев Толстой у щоденник, — проходить несвідомо, то того життя як і не було". А щоб такого не сталося, — продовжує думку Толстого теоретик мистецтва прози, — "щоб повернути відчуття життя, відчуття речі, для того щоб робити камінь камінним, існує те, що називається мистецтвом." (Віктор Шкловський. "Теорія прози. Мистецтво як спосіб", стор. 12).

Здається, саме такого завзято-об'єктивного мистецтва прози прагне і не раз досягає в своїх кращих новелях Олександр Смотрич. Надіюсь, кращі написані і майбутні новелі Смотрича діждуться перекладів на міжнародні мови.

**

Смотрич не хворіє на сверблячку скоріше друкуватись. Навпаки, не дає до друку нову збірку новель, аж поки не вдасться йому після десятичати й двох пересічних шкіців і новель хоч один справжній мистецький успіх, що став би короною цілої збірки і виправдав появу книжки. Такими коронними новелями для кожної з чотирьох дотеперішніх книжок Смотрича можна вважати: "Сволочовський дім" і "Двадцять вісім" (збірка, "Ночі", 1947); "Воне не живуть більше" (одноіменна збірка, 1948); "Ранок" (збірка "Вибране", 1952); "Роки вагання" і, може, також новелета "Сила" (збірка "Буття", 1973).

На кожний із цих новелістичних успіхів припадає близько півтора десятка пересічностей. Це не біда, а ознака тягlosti творчого зусилля, безперервності вправ мистецьких м'язів. Скільки пересічних шкіців і оповідань лишилися малознайомими у загалом безсмертному доробку Антона Чехова?... (друкувався він майже в усіх сатиричних журналах його часу — "Стрекоза", "Будильник", "Осколки", "Зритель"). Зрештою, у самого "бога" світової літератури "олімпійця" Гете поряд з геніальними трапляються речі просто пересічні (пам'ятаю, що думку про Гете висловив нам на одній із своїх лекцій університетського курсу світової літератури незрівнянний ерудит — Олександр Ів. Білецький).

ДЕЩО ПРО ПОВІСТЬ ІВАНА БОДНАРЧУКА "ПОКОЛІННЯ ЗІЙДУТЬСЯ"

1

Повість Івана Боднарчука "Покоління зійдуться" — це у великій мірі твір політичний.

Герої повісти — політичні емігранти з обох Україн, великої і західної, що, приїхавши до Канади по другій світовій війні, стали "діпстами"; далі — канадські українці, що давно, нерідко дітьми, приїхали в цю країну, а врешті діти та внуки і тих і тих. Частина з них мусила, з таких

— Нічого понад міру! — писав Г. Сковорода. Навіть найбільшому і найстрогішому до себе талантові треба іноді перебороти свій власний самоскептицизм та вагання — і вийти в люди із слабшим, сказати б, "перехідним" твором не тільки для того, щоб у зупинці не "заглух" рушій творчості (серце не має права на зупинку), а й щоб викликати гірке незадоволення собою, загострити бажання йти далі, досягати все кращого і кращого по безкінечній дорозі до ідеалу остаточної досконалості, гартувати "волю до свідомості", до відкриття незнаного.

**

Post Scriptum: Мотто до цієї статті показує, що Олександр Смотрич останнім часом (якраз на своє 50-ліття) сливе потрапив у категорію "загубленої української людини", Подаємо коротку довідку:

Олександр Смотрич народився 28 квітня 1922 року в Кам'янці Подільському, що стоїть на річці Смотрич, недалеко від її впадання в Дністро. На річці Смотрич стоїть ще одне, хоч і невелике, але історичне містечко, — Смотрич. Воно згадується в литовських документах 14 століття, як резиденція князя Федора Коріятовича. Отже літературний псевдонім *Смотрич* має глибоке історично-українське тло.

Батько Олександра Смотрича — Іван Семенович — працював редактором української мови в педагогічних видавництвах. Професійна освіта Олександра — музична. З цієї професії — як викладач музики, здається, головню й живе він. З літературних творів його видно, що він жив не один рік у Харкові, бо приділив харківським міщанам чимало компетентної уваги в своїх переважно урбаністичних оповіданнях. До чотирьох, згаданих у цій статті, книжок вибагливий до себе новеліст умістив кількісно меншу частину своїх новел, яких у нього вже є близько сотні і з яких приблизно половина друкувалася в журналах "Арка", "Нові Дні", "Обрії" (1951). Олександр Смотрич живе й працює в Торонто, Канада.

чи інших причин, покинути свою батьківщину і ніколи не змогла забути її трагічної долі. А й сам письменник, що ясно виходить з його твору, — це типовий політичний емігрант. Так на сторінках повісти, — письменник віддзеркалює дійсність реалістично, — всі вони йдуть у тяжкому ярмі українського патріотизму, деякі, як галичанин Дмитро, заломлюються психічно під його тягарем, деякі, як його незавершене кохання, українка з Придніпрянщини Надя, вмирають молодими, а величезна більшість працює і будує Україну в Канаді. Не маючи можливості деталізувати проблему, скажу, що всі вони, давні поселенці і т. зв. новоприбулі, створили собі чи не найбільш ідеальне гетто з усіх канадських еміграційних груп, очевидно, за винятком жидівської, міцну державу в державі, що кожному чи майже кожному свою складову одиницю впрягає у свій віз, розпоряджаючись в деякій мірі не тільки її часом, але й її грішми.

Іван Боднарчук, український педагог і рідношкільний референт Комітету Українців Канади, що відвідав головні українські поселення від моря до моря, — це, без сумніву, один з найкращих знавців свого гетта, доказом чого є його повість. Проте річ не в тому, чи Боднарчук знає своє міське, справа в тому, чи в своїй повісті він зумів передати політику свого твору літературними образами, чи зумів переллати його в дзвінке мистецьке слово.

Немає сумніву, що політичні нотки повісти не завжди додають їй блиску. Тут, у політичних уступах, і невеличкі успіхи письменника, тут і його найбільші недомогання. Вони знову й знову підтверджують, що політика і патріотизм чи не найважче даються включити у справжню літературу, маючи дивну силу заміняти кожне живе почуття на мертве плесо банальності. Проте навіть у чисто політичних дигресіях, — а їх у творі чимало, — Боднарчук намагається не втрачати міри і зберігати рівень своєї повісти. Прикладіть щодо цього багато, вдумливий читач знайде їх і без сторонньої допомоги.

Коли ж ми про слабкіші сторони повісти, то треба, здається, згадати ще й нерівне опрацювання окремих розділів: є дуже добрі, є і слабші, — не завжди міцне пов'язання сюжетних ниток повісти, надмірне вживання діалогів, у великій більшості таких, що просувають уперед і сюжет повісти та додають багато цікавого матеріалу до психологічних силуеток її героїв, а інколи, такі дуже рідко, таких що без них можна б було обійтися. Як хибу повісти треба врешті назвати цитування солодкавих романсів, що нагадують циганські і не гармонізують з основною мистецькою лінією твору.

Стиль Боднарчукової прози в багатьох відношеннях схожий на стиль Василя Стефаника, головний з повоєнного періоду творчості цього останнього. Це в найвищій мірі патетична ритмізована проза, максимально лаконічна, багата своїми елементами близька до української народної пісні, отже проза, якою нелегко написати добру новелю, а вже так дуже важко написати повість. Цю спорідненість відкрили критики чотирьох попередніх Боднарчуків збірок.

Підтвердження нашого погляду дають хоч би дві перші сторінки повісті. Читач із непоганим літературним слухом зразу помітить у них і стилістичні і тематичні ремінісценції не лиш із Стефаника, але й, щоправда, рідше, із Юрія Яновського. Ось одне речення із третього розділу "За осиковим зрубом":

Ішов батько звихрений, а за ним чорними хоругвами хмари, а перед ним білі, мов роздятнені мерці, скелі.

Чи не подібна тут образна система до тої в Стефаниковій "Новині", чи не подібна ритмізація? А втім таких ремінісценцій у Боднарчуковій повісті більше, вони прорізуються в ній ледве помітно, але все таки відчутно. Коли ж ідеться про монументальні картини, — а їх у повісті чимало, — то вони трагедійні, як і в його попередника.

Проте помилково було б думати, що Боднарчук наслідує Стефаника. Різниця між цими двома письменниками, головним чином, у тому, що Стефаник, за влучним висловом Івана Франка, відзначався "несхибним артистичним смаком", чого, на жаль, подекуди бракує Боднарчукові. Боднарчук, у цьому немає ніякого сумніву, — самостійний талант, хоч і захоплений звеличником покутського новеліста. Тому я тільки частинно погоджуюся з оцінкою Богдана Романенчука, вміщеною по появі першої збірки оповідань цього письменника — "На перехресних шляхах" — у місячнику "Київ". Відкидаючи цілком його твердження, що Боднарчук належить "до Стефаникової школи", хоч, можливо, виправданого, як на той час, коли Романенчукова рецензія писалася, я можу прийняти його погляд, що "в цій першій збірці Боднарчук виявив не абиякий хист і добру школу та виразне власне обличчя, яке сміливо визирає з-поза Стефаникового".

3

Проте головною прикметою Боднарчукової повісті, цілком оригінальною, цілком його власною, що виносить її далеко поза межі пересічності і відсуває в тінь хиби, є її образність, передусім її свіжі метафори і порівняння.

Метафоричність твору — це насамперед прегарні описи природи, часто-густо зміненої технічним генієм людини, а далі й така метафоричність, що дає тло і ситуаціям і настроям героїв. Інколи метафори такі яскраві, що свідчать про малярське обдаровання письменника. Додати треба, що вони, як і порівняння, короткі, лаконічні.

Український Народний Союз — асеккураційна організація, що видає щоденник "Свобода" в США, розпочав переселення до свого власного новозбудованого 15-поверхового будинку. Будова дому УНСоюзу в Джерсі Сіті, штат Нью-Джерсі, коштує понад одинадцять мільйонів доларів. Головна канцелярія УНСоюзу, який цього року відзначає 80-річчя, вже перебралася в свій дім на третій поверх. Редакція й адміністрація "Свободи" і журналу для дітей "Веселки" займає другий поверх, а друкарня — перший і частинно партер. Інші поверхи дому УНСоюзу призначені до винайму американським установам.

І тут ледве чи можна нам обійтися без цитат. Ось метафора, що характеризує "хлопців з лісу" під час ще одного скринінгу:

Посувалась черга — лінива і нудна, немов хтось на шнурку нанизав ці зажурені обличчя, пологливі очі.

А ось порівняння, що дуже яскраво ілюструє самоту й занедбаність наших поселенців, що не змогли знайти собі дружини:

Погаслими свічками валяються попід чужі угли.

А ось ще одне порівняння, зв'язане з досвідом Боднарчука-педагога:

Із школи вироїлась дівтора, струменіла весняним потоком з горба в долину.

Вже згадувано, що Боднарчукові діалоги бувають інколи й тяжкі, задовгі. Проте я не сказав, що вони майже завжди оправлені в прегарні метафоричні рамки. Вони, і метафори й порівняння, не лиш переривають монотонію частенько політичних розмов чи думок про "визвольний фонд", але надають діялогам несподіваного звучання. Для прикладу подамо кілька таких метафор і порівнянь:

І знов приблизились хвилі, випльовуючи білу піну на беріг, а захід жбухав золотим зерном у небо.

Вони підвелись східцями, східці скрипіли, стогнали, жаліючись на тягар.

Надя схилилась на залізне поруччя мосту, а сльози скапували на схрещені рейки внизу. Прозорі краплини сліз ловили на лету срібні промінчики сонця й розбивали їх об сталеві шини.

Іван Боднарчук не займав досі видатного місця в українській еміграційній літературі. Проте він має багато даних на те, щоб написати лобрий твір, якщо таким твором ще не є повість "Покоління зійдуться". Його талант багатий, яскравий, його спостережливе око в гострих контурах бачить довколишнє життя, темні нетрі людської душі, природу, до якої він має велике замилювання, воно, те око, так частенько поймає сльозу. що єдина має силу перетворювати звичайні події в поетичні картини, воно врешті ніколи, навіть на одну мить, не відвертається від тяжкого горя своєї батьківщини.

ЗУСТРІЧ З ПОЕТОМ Р. Г. МОРРІСОНОМ ТА ВИСТУПИ НАШИХ АВТОРІВ В АВСТРАЛІЇ

На фото — зустріч з австралійським поетом Р. Г. Моррісоном, автори та читці англійських перекладів. У першому ряді, починаючи зліва: Дмитро Нитченко, пані Моррісон, Галина Чорнобицька, поет і перекладач Р. Г. Моррісон та пані Божена Коваленко. У центрі за пані Чорнобицькою стоїть керівник аделаїдського мовно-літературного гуртка п. інж. С. Григорців. Фото П. Вакулєнка.

У середу 26-го грудня 1973 р., під час 3-го Здвигу українців в Аделаїді, відбулися дві цікаві зустрічі — з нашими авторами та з австралійським поетом і перекладачем Р. Г. Моррісоном.

Ці обидві літературні програми пройшли під-ряд, одна за одною. Спершу відбулась зустріч і виступи з читанням власних писань наших молодих авторів-початківців. Організував цей виступ-зустріч керівник аделаїдського мовно-літературного гуртка інж. С. Григорців. За головним столом зайняли місця 6 осіб віком від 11 до 19 років. З них 5 було з Мельбурну та одна, наймолодша, авторка з Аделаїди. Керуючи їхніми виступами, п. Григорців спершу почав з мельбурнців. Хоч при Мельбурнському літературно-мистецькому клубі ми маємо 14 початківців, виступало лише 5, які прибули на виступи з танцями з ритмопластичною студією при школі з Нобл Парку біля Мельбурну. Всі вони навчаються в педагогічній школі та в школі українознавства.

Першою виступила й прочитала свій вірш "Бажання" Оріся Спар. Потім Леся Шевченко нарис "За стіною школи" (шкільне життя на весело), Катруся Ткач прочитала нарис з пластового життя "У темряві", Дарія Федевич — оповідання "Ми чи вони" та вірш "Воскресіння", а Юрко Ткач двоє оповідань "Перший поцілунок" та "Марічка". Останньою читала два вірші 11-річна учениця п'ятої класи з Аделаїди Наталя Словачевська.

Ця перша спроба спільного виступу наших наймолодших авторів в Аделаїді була вдалою й корисною. Присутні виявили жваву цікавість до творчості молодих авторів, після кожного читання запитували про їхню творчість; чи багато вже написали, скільки надрукували; чи читане взятє з життя, чи вигадане; що автор чи авторка читає з українських видань; скільки їм років; коли було написане те чи інше їхнє оповідання чи вірш; чи легко писалось тощо. Слухачі звернули

увагу на добру мову початківців, які лише зрідка грішили хибними наголосами. Тож довелося пояснити присутнім, що їхні успіхи треба завдячувати не лише добрим навчанням у школі, а й тим, що їхні батьки пильнували за їхньою мовою, дбали, щоб їхні діти читали побільше українських видань. Цьому сприяв зокрема і Мельбурнський літературно-мистецький клуб, до якого вони належать і часто виступають на авторських літературних вечорах поруч із старшими літераторами. Дехто з них прочитав досить поважні видання, що мають по 400-500 і більше сторінок. До таких у першу чергу належать Дарія Федевич, Леся Шевченко та Юрко Ткач, який останнім часом захоплюється також перекладами на англійську мову наших кращих прозаїків. Досить сказати, що наші молоді автори за останні 4 роки вже були друковані у 48-ох молодечих та дитячих журналах, як "Веселка", "Юнак", "Крилаті", "Молода Україна", та в 16-ох сторінках "З творчости наших наймолодших" у "Вільній думці". Всі були задоволені згаданими виступами.

Того ж дня о 5-ій годині і в тому ж приміщенні відбулася зустріч з відомим австралійським поетом і перекладачем з інших мов Р. Г. Моррісоном, який прибув із своєю дружиною. Привітавши їх як бажаних і шанованих гостей, п. інж. С. Григорців передав керування програмою пані Г. Чернобицькій. Поет Моррісон відомий в Австралії як автор шістьох збірок майстерних поезій та перекладів з французької, російської, італійської та української мов. Остання збірка "Українські поети в Австралії" вже надрукована й перебуває в стадії закінчення, в палітурні. Кілька його нових збірок уже чекають на друк. Тож ця зустріч з поетом і перекладачем Моррісоном була цікавою і чимось новим у нашому літературному чи культурному житті.

Пані Чернобицька спершу познайомила нашого гостя з присутніми авторами поезій, які він переклав для збірки "Українські поети в Австралії", що включає 14 наших авторів, з яких присутні тут були 7 осіб. Потім пані Чернобицька по черзі викликала кожного з наших поетів, які читали по одному віршеві, і після кожного читання той самий вірш — у перекладі нашого гостя читали переважно місцеві студентки. Отже з наших авторів читали: Зоя Когут, Божена Коваленко, Клава Рошко, Тетяна Волошка, Лідія Далека, Євген Зозе та Дмитро Чуб. Вірш Василя Онуфрієнка прочитала сама пані Чернобицька.

Переклади цих поезій читали: Ірина Ваврик, Ольга Островська, Світлана Дубровська, Оріся Судомляк, панна Чорній, Зоя Калинюк та Катерина Захарчук.

Після цього пані Чернобицька та Клава Рошко прочитали низку поезій поета Р. Моррісона, які переклала українською мовою Лідія Далека, а англomовні оригінали читали згадані студентки. По закінченню Тетяна Волошка подякувала від усіх присутніх панові Моррісонові за гарні переклади і за приємну зустріч, що залишиться надовго в нашій пам'яті. Можна сподіватися, що ця перша зустріч не буде останньою, а наша

ІЗ ГУМОРУ

Має свою рацію

- Чому ви, пане-колего, і досі не одружилися?
- Ще не маю грошей на розвід.

(За "Лисом-Микитом")

Без пам'яті

- Ти мене любив?
- Любив.
- Не розлюблю ніколи — говорив?
- А цього не пам'ятаю, я ж тебе без пам'яті любив.

Щирість

Вона:

- У газетах пишуть, як один чоловік одружився з дівчиною заради грошей. Правда, що ти не одружився б зі мною заради грошей?

Він:

- О, так, моя люба. Я не одружився б із тобою ні за які гроші.

Яблука

- Який час — питає вчитель у класі — найкращий для збирання яблук у саду?

Учень:

- Коли пес спить у буді.

Студент на іспиті

- Вибирайте, паничу, або я вам дам одне важке питання, або два легких, — сказав професор.

- Краще одне важке.
- Гаразд. Скажіть, де виникла перша людина?
- У нашій країні.
- Чому ви так гадаєте?
- Е, пане професоре, це ж уже друге питання!...

Добра справа

- Мамо, я сьогодні зробив дуже добру справу.
- Що ж ти зробив, синку?
- Двоє бігло до поїзда. Я нацькував на них нашого пса, і вони так тікали від нього, що встигли на поїзд.

Боюся

- Чому ж ти, Іванку, не поцілуєш тітусю? — питає мати сина.

- Боюся, бо тато в садку теж хотів її поцілувати й дістав по пиці...

дружня співпраця з австралійським поетом буде міцнішати.

Не буде зайвим нагадати, що в останньому збірникові "Слово" ч. 5, що його минулого року випущено в Канаді, заходами ОУП "Слово", надруковано низку поезій Р. Моррісона в перекладі Лідії Далекої та поміщено його світлину.

Ця приємна зустріч закінчилась перекусом. Спільну світлину, що її зробив П. Вакуленко, долучено до цього звіту.

СЬОГОДНІ

ЗАВТРА

Між Вами і завтра є тільки сьогодні

**Тому виплати Канадійського Пенсійного Пляну будуть підвищені
СЬОГОДНІ та будуть втримувані з рівнем зростання коштів
прожитку ЗАВТРА**

Що це означає для Вас, як того, що користує

го січня 1974 року виплати Канадійського Пенсійного Пляну будуть так достосовані, щоб досягнути і потім утримувати їх на рівні з фактичним коштом прожитку.

Ви одержуєте місячні виплати, які почалися між січня 1973 роками. Ваші виплати були наново обчислені з урахуванням суми, яку Ви одержите в 1974 р., буде пристосована до зросту коштів прожитку протягом років, коли Ви одержували виплати. Коли Ви одержите чек за січень 1974 р., то побачите, що сума виплати збільшилась. Збільшення у Ваших виплатах коливатиметься від 8% до 10%, в залежності від року, в якому виплата почалась.

В наступних роках, якщо кошти прожитку продовжуватимуть зростати, Ви можете сподіватись дальшого збільшення виплат відповідно до зросту коштів прожитку.

Що це означає для Вас, як платника

Виплат Канадійського Пенсійного Пляну, Ви будете мати свій і рухомий план для відпочинку в майбутньому. Це також забезпечує теперішню охорону для себе і своїх утриманців на випадок втрати працездатності, передчасної смерті.

Ваша охоронити вартість Ваших есентуальних виплат, Канадійський парламент видав закон, який запевняє, що сьогоднішні внесені виплати дадуть прибуток, що матиме вартість сьогоднішніх платень 20, 30 чи навіть 40 років від тепер... коли Ви його будете потребувати.

Щоб досягнути, уряд плянує встановити такий рівень виплатних платень — від яких максимальні контрибуції будуть вноситись і на яких пенсійні виплати будуть

Ці зміни означають, що максимум пенсійних виплат для незатруднених також буде збільшений — з \$90.00 у грудні 1973 до \$106.20 у грудні 1974 р. Ваша виплата рівна виплаті працевлаштування. Для самозатруднених максимальна річна виплата є підвищена до \$212.40 у грудні 1974 р. з \$180.00 у грудні 1973 року. Для заробітків, нижчих від \$5.700.00 на рік, нема підвищення виплат.

Ця зміна в максимальних заробітках означає, що максимальна пенсія збільшиться з \$90.70, яка почалась у грудні 1973 р. до \$134.97 для тих, чия пенсія починалась у грудні 1975 р. Якщо максимальний рівень платень не зміниться в роках після 1975 р. продовжуватиме зростати, так само будуть підвищуватись максимум пенсій в цих роках. Також будуть підвищені виплати для непрацевдатних і їх утриманців.

Якщо маєте які запитання, або хочете більше інформації, пишіть до:

**Canada Pension Plan,
Department of National Health and Welfare
Place Vanier, Tower "A",
Ottawa, Ontario,
K1A 0L1.**

Ваші пенсійні виплати сьогодні запевняють Вас на майбутнє та забезпечення на завтра.

"ТАЄМНИЦЯ КОСМОСУ" ВІТАЛІЯ ВОЛКОВА

Великий розміром — 431 стор. — новий твір популярного письменника Віталія Волкова складається з двох частин, що мають і окремі заголовки — "Карма" і "На рідних землях". У кожній частині змальовано окрему, відмінну добу, середовище і обставини, у яких діють персонажі твору. Твір цей викликав уже декілька прихильних відгуків, що з них найосновніший Луки Луцєва у "Свободі" з 7 вересня 1973 р.

Залишаючи до іншої нагоди роздумування над мистецьким рівнем цього твору, про що писалося у інших згадках, хочеться вказати на інше, головне значення писань Волкова. Є теми і проблеми, що їх наша література чомусь оминає, але які стають щораз актуальніші в літературах інших народів, — це порушення справ, що їх тепер посилено вивчає парафізика і парапсихологія і які вимагають поважної підготовки у цій ділянці.

Вісімнадцате сторіччя. У Баварії відбуваються моторошні події. Уночі насильно вінчають доньку заможного ювеліра Лючію з сином графа, який, таким чином, хоче рятувати свій рід від матеріальної руїни. Після вінчання Лючію отрують і закопують. Але Лючія не вмерла і її пробує рятувати одружений з нею син графа, Рихард. Однак, гадаючи, що вона мертва, він струється.

На підставі актів актів шлюбу і смерти маєток Лючії захоплює граф. Лючія мала нареченого — помічника свого покійного батька Арнольда, який, довідавшись про одруження, себто ніби зраду Лючії, виїхав до Венеції. Вирятувана Лючія (граф покінчив самогубством) повертає собі свій маєток і розшукує Арнольда у Венеції, де він підготовлявся стати ченцем. Цією зустріччю з Арнольдом щасливо закінчується перша частина роману — перед нареченими нове ясне життя.

Частина друга: Волинь, місто Рівне, час — перед і під час Другої світової війни, — себто два сторіччя відділяють дію першої і другої частин твору.

У родині Ходеків росте здібна і гарна донька Наталка, що має улюбленого — Петра Вергуна. Її подруги, між ними Оля, Маруся, також мають своїх милих — Олексу, Івана Пануса й ін. Молоддю опікується небуденна людина — Вернигора, який допомагає їм улаштуватись на вищих студіях та часто розмовляє з ними — найбільше про індуських йогів — бо він багато знає, багато мандрував і жив довго в Індії. Життя молоді і її студії переривають події на Закарпатті, куди подалась і молодь з Волині. Далі — перебування у концентраційному таборі у Березі Картузській, потім німецько-польська війна, радянська окупація Волині, втеча за Буг та німецько-радянська війна. Молодь опиняється в партизанці, і в романі описані дії УПА, евакуація з Волині, довгі мандри через Чехію до Німеччини й побут біженських таборів. Ув одному з таборів, у Байройті, в Баварії, сходяться давні приятелі — рівенчани.

Між ними й Панус, покалічений у боях, та Петро Вергун, який з рештками рейдуєчої УПА пробився на Захід і зустрічається тут із своєю улюбленою Наталкою. Зустріч завершується їхнім шлюбом, виїздом за океан, де ще раз — початок нового життя.

Клубовище подій, до подробиць описаних, переплетених розмовами, повчаннями, з настроєм настороженості і очікування пояснень мосту між першою і другою — такими різними частинами. Але серпанок таємниці, завішений ще в перших сторінках довгого твору, вдало здіймається лише в кінці книги. Структурно — це успіх автора.

До таємничих подій першої частини належать і дві зустрічі Лючії з незнайомою особою, з людиною, що пильно придивлялася до неї і від погляду якої вона відчула страх. Як потім виянилось, він відчув тоді близьку смерть її батька. Удруге відчула Лючія цей погляд у Венеції, шукавши свого улюбленого. Загадкова людина (Джіованні) тоді пояснила їй, що це "вища сила змушує мене допомогти Вам у біді". А при прощанні Джіованні сказав, що "в цьому житті ми не зустрінемося більше, бо я виїжджаю в Індію. Якщо Провидіння накреслило нашу поновну зустріч, то це відбудеться хіба в наступному житті".

Цей твір про незбагненну звичайним людським сприйманням дійсність. І про тих, що мають дар б-го змислу: "...це очі нашої душі, якими бачимо не тільки крізь Матерію, але й крізь простори Часу минулого, теперішнього й майбутнього. Хіба ж ви не чули про людей-ясновидців? Дар ясновидіння вони мають завдяки розвиненому шостому змислові. Така людина може заглибитись в інші площини, скажім, де перебувають душі померлих". Устами одного з персонажів автор наводить випадки володіння шостим змислом, хоч би у сні, бо "деякі сни бувають пересторогою для нас або важливим повідомленням". Про інші випадки ясновидіння і віщих снів — багато у творі, в якому сказано, що "людина — це свідомість, це іскра Безсмертного і Вічного Духа". І ще: "Наша душа — це промінь або еманация Сущности..., саму Сущність описати нашим бідним лексиконом ми неспроможні..." "Наше Я ніколи не зникає, бо наша душа вічна... Щоб здійснити еволюцію, душа мусить переходити так звану реінкарнацію..."

Наталка, уважлива слухачка повчань Вернигори, саме була людиною, що, при відповідному вишколі і вправах, здобулась на дар ясновидіння і побачила події, що відбулися давно і в іншій країні. "Перед Наталкою з'явилася величезна кімната... повно людей... Наталка відрухово напружила слух... і вловила італійську мову... її зір упав на один стіл, де сиділа молоденька, самотня жінка чи дівчина в дивному, старомодному убранні, яке бачила колись на картинах у музеї... щось знайоме відчула Наталка в цій жінці... жінка раптом повернулася обличчям. — Це я!... Це

“ПЕР ГІНТ” У ПОСТАНОВЦІ РОМИ ПРИЙМИ-БОГАЧЕВСЬКОЇ

Хоч прем'єра вистави Роми Прийми-Богачевської “Пригоди Пера Гінта” відбулась давно, 8 квітня 1973 (Бруклін, Н. Й.), але про неї не пізно згадати й тепер. До вистави у “Свободі” було кілька статей, в яких писалося про саму драму “Пер Гінт”, а після вистави не було й згадки. Норвезька преса жваво відгукнулася на цю успішну виставу силами балетної школи Роми Прийми-Богачевської. У виставі взяло участь понад сто виконавців.

Пер Гінт, що належить до легендарних постатей Норвегії. Ібсен спершу написав свого “Пера Гінта” у віршованій формі і не для сцени. Пізніше йому спало на думку доопрацювати свій твір для сцени з музичними елементами й балетною ритмікою. Ібсен сам звернувся до відомого норвезького композитора Гріга, щоб той написав музичний супровід. За музичним шедевром ком-

позитора Гріга до драми “Пер Гінт”, як твердили сучасники, губився фактичний автор драми Ібсен, а домінував Гріг, який саме цим своїм музичним твором здобув уперше світову славу. “Пер Гінт” був уперше виставлений на сцені 1876 р. в “Крістіянія театрі” і йшов 37 разів — аж до пожежі театру.

Рома подала широкому глядачеві Ібсенову драму “Пер Гінт” у своїй творчо-хореографічній інтерпретації. Вона знайшла таку мову для свого мистецького вислову, яка була зрозуміла для широкого глядача. До речі, мова балету, з одного боку — найуніверсальніша, а з другого — одна з найтяжчих. Коли комунікація між виконавцями на сцені і аудиторією була уможливлена, то це означає, що вистава була вдалою.

Заслона підноситься і на тлі норвезької панорами — декорацій роботи мистця Володимира Бачинського — стоїть задуманий, легендарний хлопець Пер Гінт, ролю якого виконував талановитий танцюрист Роман Строцький. Пер — мрійник, фантаст. Легкі й еластичні рухи Строцького з виразною пантомімою просто розповідали глядачеві про уявний світ Пера Гінта — дець високо, під хмарами. Марта Зелик у ролі старенької матері Азе дбайливо й з експресією виявляє свою материнську любов, а рівночасно й журбу за долю свого сина Пера.

Картина весілля розкриває національні барви норвезького строю, показані костюми виконавців — від молоді пари і до дитячого хороводу. Проекти костюмів належать мистцеві В. Бачинському. Христя Роговська у ролі молоді Інґрід та Левко Строцький у ролі молодого — відкривають чарівну картину в людському житті — весілля, що закінчується трагедією. Христя зуміла провести свою ролю з видимим темпераментом, але й з дотриманням міри.

Вихід на сцену молоденької Ізі Павлюк у ролі Сольвейґи — це немов казкова з'ява. Сольвейґа — втілення шляхетних прикмет норвезького народу, вона своєю ніжністю, фізичною будовою, милим виразом обличчя, красою очей у чудовому блакитному строї, поетичним виконанням танка чарує весільну публіку і всю атмосферу робить іншою. Вона промайнула на сцені, як перша пташка, що пролітаючи сповіщає весну. Пер очей не зводить із Сольвейґи. Це спостерегла своїм бистрим оком Інґрід і спішить обірвати щойно зроджену незайману любов між Пером і Сольвейґою. Світ задросто, що його символізувала Інґрід, полонить Пера, в якого збудилася давня любов. Вони серед весільної компанії виконують повний вирування танок. Пер ухопив Інґрід і вони втікають в гори.

І. К.

мої очі! — скрикнула Наталка й привид почало заволювати туманом...” Наталці довелося ще раз увійти в минуле: “...попередня заля станула перед очима. Та сама жінка, де ж вона сама, розмовляє з кимось. По-італійському. Одяг зраджує мужчину, який схилився у пошані і слухає її. Щось відповів і повернув голову. — Погляд Яреми Михайловича! (себто Вернигори) — промайнуло в голові”. “Раптом заля зникла і перед нею виступила частина саду чи парку. Кущі троянд... лавка, на якій сидять двоє: мужчина і жінка. Було враження, що вона саме йде до тих, що сиділи... Придивилась до сидячих: так, це вона сама, але з ким? В цей момент... скрикнула: — Петрусь! Мій Петрусь...”

На останніх сторінках твору вияснено, що Наталка — це Люція, Петрусь — це Арнольд, Вернигора — це Джіованні. Розкрито минуле й інших постатей твору, яким судилося добре чи зле у теперішньому житті, у зв'язку з їхніми вчинками в минулому.

Це ілюстрації до численних інформацій у “Тамниці космосу” про навчання релігій та про духовність інших народів.

Навіть у Радянському Союзі, де усе незбагненне досі висміювалося, почалися дуже поважні дослідження, там виходять праці, в яких пояснюються такі явища, як самостійне пересування мертвих і тяжких предметів, як передбачування майбутнього, як читання думок на віддалі, — твір Волкова своєчасний. Він привертає увагу українського читача, який не слідкує за парафізикою, не тільки до нової ділянки знання, але й до прадавніх таємниць обдаровання людини.

Сварку між Інґрід і Пером виведено окремим танковим фрагментом — своєрідною бійкою. Пер кидає на землю Інґрід. Благальні жести Інґрід не викликають співчуття у Пера. Ця сцена кінчається тим, що Інґрід покидає Пера.

Ніжна Сольвейґа іде за покликом серця, шукаючи Пера, приносить до лісу корону, що символізує любов. Пер накладає корону на голову Сольвейґи і платонічно її кохає. Сольвейґа відходить, а Пера пориває світ нечистих сил — тролів. Так кінчається перша дія.

Друга дія відбувається у підземеллі, у дворі короля тролів. Світ підземелля символізують сили зла. Роллю короля тролів виконав Левко Строцький. У тролів головну роллю відіграє дочка короля, яку дуже добре виконала Роксоляна Баб'юк, яка легко, невимушено і граціозно панувала над ситуацією у підземельному світі.

Світ підземелля виконав поліфонічні танки. Зі самої постанови виконавців, їх вироблених рухів видно було добру школу балетної штуки. Ось дочка короля тролів силкується полонити Пера, надіває на нього корону і стрій тролів. Пер надхненно танцює, але помічає, що він поволі втрачає зір. Корона і стрій тролів засланяють йому дорогу до сонця, не дають бути самим собою. Рішучим жестом він скидає корону, вихром виринає з підземельного світу і повертається до світла. Тут Рома майстерно у своїй інтерпретації передала зміст драми Ібсена.

Третя дія відбувається в Африці. Рома у своїй постановці не показує, як Пер забагатів, що він довгі роки перевозив невільників до Америки і місіонерів до Азії... Рома для своєї сцени ці моменти зовсім вдало і з належним чуттям міри спрощує. Вона показує Пера вже літнім і багатим мужчиною.

Та ось на тлі арабського ландшафту бедуїни вносять дочку бедуїнського ватажка Анітру в супроводі групи бедуїнок. Роллю Анітри виконувала з успіхом Наталка Лазірко. Анітра, що символізує світ ошуканства, своєю оманною красою привертає до себе увагу старого Пера, ставить його на ноги і він пробує піти в танок за Анітрою, але... Анітра змійкою звивається навколо Пера, виманює в нього цінності. Пер, захоплений Анітрою, віддає їй свій скарб, з яким Анітра зникає, залишаючи серед пустелі Пера без нічого.

Пер у розпачі. Думає, як йому з далекої чужини хоч таким, як є, дістатись до своєї батьківщини, до своєї незайманої Сольвейґи. Рома у своїй постановці виразно й удадо підкреслює останні акорди драми Ібсена, як Пер бореться з стихією й добивається до Норвегії, падає на килим рідної землі — перед хатою омріяної і коханої Сольвейґи. Тут Рома майстерно вивела ту саму милу, приємну, ніжну, добросердечну і з глибокою любов'ю до Пера Сольвейґу. Та на ній уже позначились літа, а в її очах безкрая темнота — вона сліпа. Вона не бачить, але відчуває серцем. Сольвейґа своїми пестливими руками зустрічає втомленого життям свого улюбленого Пера. Вони на схилі свого віку стають щасливими.

СУЖЕРО ТА ОДУМ МОНРЕАЛЮ Й ЛЯШИНУ В 10-ТУ РІЧНИЦЮ СМЕРТИ І. П. БАГРЯНОГО

Дев'ятого грудня 1973 р. після Служби Божої настоятель Української Православної Церкви Покрови Пресвятої Богородиці о. прот. Микола Критюк своїм лагідним голосом, із відблиском сліз на очах сказав коротко про сл. п. Ів. П. Багряного та закликав усіх присутніх у церкві залишитися на панахиду. Усі лишилися в церкві. З прапорами в руках зайшли до церкви в одностроях одумівці. Розгорнулися чотири прапори: з одного боку український національний та прапор ОДУМ-у, а з другого канадський та прапор СУЖЕРО. За прапорами, струнко стояли одумівці. Зворушливо прозвучав голос отця Миколи, а за ним з крилосу відізналися прекрасні голоси хору та сильний баритон самого керівника І. С. Козачка.

У голосі отця Миколи, в голосах хористів та диригента відчувалася туга, туга за тим, що відійшов від нас у відносно молодому віці, не закінчивши задуманих великих діл, але залишивши по собі спадщину великого мужа. Сумні обличчя всіх присутніх були виявом того самого болю, болю за велику для нас усіх постать, сл. п. Ів. П. Багряного. До самої землі опустилися прапори ОДУМ та СУЖЕРО, до половини схилилися український та канадський, коли заспівали "Вічна пам'ять".

Скромно, але урочисто вшанували пам'ять великого Багряного два покоління його монреальських послідовників: одне — народжене на Україні, а друге — поза її межами, переважно в Канаді.

Після панахиди, головна управа СУЖЕРО отримала від відділу СУЖЕРО та філії ОДУМ банківський чек на сто доларів — для вдови по сл. п. Іванові Павловичу — Галині Багряній. Це був вираз їхнього співчуття та пошани до неї, щоб цей невеликий, але від щирого серця дарунок вона прийняла як символічний різдвяний подарунок від свого дорогого мужа та батька. Вічна Йому Пам'ять.

Олександр Р-с

Такі були пригоди Пер Гінта у творчомистецькій постановці Роми Прийми-Богачевської. Вона створила свої і неповторні образи з Ібсенової драми. Із трудним завданням упоралась, понад сподівання, дуже добре. Добір виконавців для головних ролей і їх інтерпретації були вдалими. Стрії і декорації були зі смаком виконані. Музика Гріґа була дбайливо підібрана і добре синхронізована. Усе це сталося завдяки талановитій та відданій своїй справі Рومی Прийми-Богачевській, завдяки співпраці невеликого гурта людей і зрозумінню батьків, що посилають до балетної школи своїх дітей.

Тож шана й дяка Рومی Прийми-Богачевській за те, що вона створила балетну школу в такому великому місті, як Нью-Йорк, даючи змогу виявитись нашим молодим талантам.

ДО СОТИХ РОКОВИН ГЕТЬМАНА ПАВЛА СКОРОПАДСЬКОГО

Минулого року прихильники нашого гетьманату відзначили соті роковини з дня народження гетьмана Павла Скоропадського. Прихильники республіканського устрою не звернули належної уваги в своїй пресі на цю непересічну постать в українській історії. А гетьман Павло Скоропадський на те заслуговує.

Павло Скоропадський народився 16 травня 1873 року у Вісбадені, Німеччина. Дитячі роки провів у маєтку своїх батьків на Полтавщині. Помер — на 72 році життя — 26 квітня 1945 року в селі Меттен у Баварії (Німеччина) від поранення під час бомбардування міста Платлінга над Дунаєм, в останні дні війни. Поховав його український греко-католицький священник, що випадково був у тих околицях, у скромних, бідненьких обставинах.

Від початку Першої світової війни 1914 року генерал-майор Павло Скоропадський командував лейбгвардійським полком, а 1917 року — 34-им корпусом армії. Коли постала Українська Центральна Рада, він у порозумінні з Генеральним Секретаріатом, літом 1917 року, українизував свій 34-ий корпус, давши йому назву Першого Українського Корпусу. Цей корпус став заборолом проти більшовицьких частин, що залишили фронт і сунули на Київ. Їх він роззброїв, а демобілізовані ешелюни скерував на Московщину. За оборону молоді Української Держави та її столиці Києва Симон Петлюра, від імени Генерального Секретаріату, доручив генералові Скоропадському оборону Правобережної України.

Українська Центральна Рада, не маючи військ для оборони України від більшовиків, вимушена була укласти мирний договір з Німеччиною. Німецькі війська мали допомогти Україні вигнати більшовиків, а Україна — дати Німеччині потрібні харчі. Українські й німецькі війська очистили територію України від більшовиків, але уряд України не мав змоги доставити Німеччині те, що обіцяв, — харчові товари. Німецьке командування на Україні не раз висловлювало своє незадоволення Українською Центральною Радою, нахваляючись розігнати її і свавільно збирати провізію. Щоб не втратити щойно здобутої Української Держави, Українська Народня Громада вирішила порозумітися з німцями й запропонувати заміну уряду на інший, який буде рішучіший, ефективніший, однак з умовою, що вони, німці, не втручатимуться в українські справи.

29 квітня 1918 року відбулося засідання Української Центральної Ради, на якому обрано професора Михайла Грушевського Президентом Української Народньої Республіки. Цього ж самого дня на Хліборобському Конгресі проголошено зміну уряду, а гетьманом України поставлено генерала Павла Скоропадського. Павло Скоропадський, як гетьман України, був при владі сім з половиною місяців. Зрікся він

влади 14 грудня 1918 року, коли спалахнуло проти нього повстання, сказавши в своїй заяві: "...керуючись виключно добром України, я відмовляюся від влади."

Українські соціалістичні партії, що були при кермі в період Української Центральної Ради та Директорії Української Народньої Республіки, період гетьмана Павла Скоропадського не вважали за вартий того, щоб його можна було згадати добрим словом. Незалежно від того, проголосив би гетьман грамоту про федерацію Української Держави з майбутньою, не комуністичною, Росією чи ні, проти нього готувалося повстання українських соціалістичних партій, а рівночасно й більшовиків.

У всіх Універсалах Української Центральної Ради є мова про федерацію України з Росією, бо того вимагали обставини. За тих же обставин і того самого вимагали від гетьмана представники Антанти — Америки, Англії та Франції. Проголосить федерацію з Росією — дістане поміч, не проголосить — підуть на Українську Державу війною. Звичайно, вибір був ясний: краще проголосити федерацію з неіснуючою вже некомуністичною Росією.

Періодові гетьмана Скоропадського приписується багато доведених і уявних гріхів. Мали їх не менше і періоди Української Центральної Ради та Директорії Української Народньої Республіки. А найбільше дістається Скоропадському за карні заходи, до складу яких входило багато росіян, білих і червоних, та інших пройдисвітів, які нібито з наказу гетьманського уряду тортували невинне населення, а насправді старалися за всяку ціну скомпромітувати український уряд і викликати повстання.

Вони, ці "ревні оборонці гетьмана", з таким самим завзяттям і впертістю боролися й проти Директорії після повалення гетьманату.

Проаналізувавши дії Павла Скоропадського та його життя на еміграції, можна ствердити, що він був щирим, чесним українським патріотом, який бажав Україні добра, і в ті роки, трагічні роки, інакше розумів, як вивести Україну на чисті води — іншим шляхом, ніж соціалісти. А якби наш гетьманат та мав на ту критичну пору історії підтримку від усіх наших самостійницьких сил і зміг відстояти українську державу, то чи не легше б було — якби справді так треба було — колибуть замінити його (гетьманат, монархічний устрій) республіканським, отже й уенерівським устроєм, ніж тепер так звану УРСР, що прийшла, непростена, коли Директорії УНР не пощастило закріпитися і оборонитися від ворожих тоді Україні сил? А той факт, що Директорія УНР не змогла втриматися, як же послаблює наші, уенерівські козири, водночас даючи сильний аргумент нашим гетьманцям, що те повстання проти гетьмана Скоропадського себе не виправ-

ПЕТРО АНТОНОВИЧ ПЛЕВАКО

До його 85-ліття

Нашому співпрацівникові, приятелю і меценатові Петрові Антоновичеві Плевакові нещодавно минуло 85. Невидима сила вічно могутнього духу української землі, яка породила так багато стій-

Петро Антонович Плевако

ких тілом і духом синів, а серед них і як кремінь міцного фізично і з прометеївським духом у серці нашого ювілята Петра Антоновича, — частенько обдаровує і довговічністю відданих українській ідеї діячів, таких потрібних для "народу, що вгору йде", до завершення петлюрів-

дало. Старшим нашим політикам уенерівського толку трудно з цим погодитись і примиритись, але молодші наші люди як на еміграції, так і на Україні, що не мають упередження ні до гетьманців, ні до республіканців і хочуть знати чисту правду, не затемнену анімозіями, і тільки правдою керуватися в своїх діях, — не хочуть тільки засуджувати одних і тільки виправдувати інших. Тому, як бачимо й чуємо, наша молодша генерація віддає належне гетьманові Павлові Скоропадському з нагоди його 100-ліття — вважаючи й його за такого ж доброго українського патріота, як і його сучасників з табору республіканського.

На наше минуле понадпівстолітньої давности треба дивитися тверезо і з перспективи історії. Бо кому і яка з того користь тепер, коли гетьманці на республіканців, а республіканці на гетьманців будуть без кінця звалювати всю вину за наші невдачі в давньому минулому?

Нехай усі наші українські патріоти здобудуться на належне виrozumіння й подадуть у ці дні братню руку нашим монархістам, які так щиро вшановують 100-ліття з дня народження гетьмана України Павла Скоропадського.

О. К.

ського руху. А одним із солдатів петлюрівського призову був і є серед нас Петро Антонович Плевако.

Вічно-молодий ес-ерівський патріотичний дух і молодецький поривний оптимізм ніколи не покидають Петра Антоновича — він і після свого 85-ліття не перестає цікавитися всіма українськими справами, журиться безголов'ям в УНРаді, радіє з успіхів на церковній ниві (поєднання), не тільки слідує за українознавчим навчанням нашої молоді, а й ворушить набагато молодших за себе культурно-освітніх працівників, надихає їх оптимізмом — зокрема в справі створення бо-дай однієї — на початок — суті української гімназії, наприклад, у Канаді.

Від 1925 року живе П. А. у Парижі. Перед тим, опинившись на еміграції після програної боротьби за УНР, якийсь час перебував у Відні, звідки мав намір переїхати до Америки, але далі Парижу не доїхав...

Родом Петро Антонович із слободи Дворічної, що на Харківщині, учився в Харкові, де закінчив університет і почав адвокатську кар'єру. Ще до революції 1917 року вступив до УПСР (Українська партія соціалістів-революціонерів), був членом ЦК в ній. Як і багатьох українських патріотів, російська влада під час війни витиснула і П. А. з України на Московщину, звідки він зміг повернутися завдяки українській революції до Києва — уже як делегат українських залізничників із Москви, стає членом Української Центральної Ради, працює в Міністерстві Шляхів УНР — як директор одного з його департаментів, був обраний заступником голови Українського комітету залізничників. Часи це були тяжкі (друга половина 1917 р.): страшна інфляція, не завжди прихильне наставлення до УНР з боку російських та зрусифікованих службовців на українських залізницях, але до директив Українського залізничного комітету, який добре працював і в якому П. А. був заступником голови, більшість залізничників прислухалася і до страйків на українських залізницях тоді не доходило.

На окрему увагу заслуговує те, що П. А. Плевако був у 1-му списку кандидатів до Російських Установчих Зборів (від українських соціал-демократів і соціалістів-революціонерів), який (список) пройшов повністю ("Робітнича газета", 1 листопада 1917 р.), бо в тому списку (1-му) було й ім'я С. В. Петлюри.

Громадська діяльність П. А. в Парижі дуже багатом із нас відома — кому з преси, а кому з безпосереднього зв'язку з П. А., із співпраці з ним, листування, із зустрічей з ним у США, Канаді та інших країнах нашого розселення. Хоч після Другої світової війни Мюнхен великою мірою заважив на схрещуванні шляхів нашої емі-

Помер Леонід Первомайський

грації, але Париж таки лишився тим фокусом, у якому далі сходяться стежки не тільки еміграції нашої. Майже ніхто з нас не минає Парижу, подорожуючи, наприклад, з Канади чи США до Європи. І, здається, ніколи не пропусає нагоди Петро Антонович, щоб зустріти нашого брата, поговорити з ним, зорієнтувати в світовому культурному центрі, а то й поводити і повозити його по Парижу й околицях, показати найкращі і найважливіші місця, познайомити з українськими осередками та українськими людьми, що живуть і діють у Парижі. Ми часто дивувалися, як той Петро Антонович устигає всюди, звідки в нього береться час на те все та енергія, коли він і своє підприємство має, і бере таку активну участь у різних кампаніях, очолює комітети, комісії, організує з'їзди, собори і т. д.

Згадати тільки таке — придбання й перебування дому під храм УАПЦ і Бібліотеку імені Симона Петлюри в Парижі. А скільки вклав П. А. своїх організаційних здібностей, праці, часу на подорожі і збірки! Мета того була виразна — мати репрезентативний храм для українців цілого світу в серці Європи. Задум з успіхом здійснено.

Або згадати недавнє поєднання трьох галузок Української Православної Церкви. І в цьому ділі був Петро Антонович одним із перших ініціаторів, рушієм і організатором — як голова Комісії для справ об'єднання церков.

Заслуговує на вдячність і те, що П. А. своїм коштом видав 1961 р. солідною книгою збірку літературознавчих праць свого молодшого брата-мученика — професора Миколи А. Плевака — під назвою "Статті, розвідки й біо-бібліографічні матеріали" (редактор видання — проф. Гр. Ол. Костюк).

Останнім часом Петро Антонович наполегливо вивчає стан українознавства в усіх країнах нашого поселення, зондує ґрунт для створення доброї української гімназії, в якій би викладалися всі предмети українською мовою. Він вважає, що таку школу треба закладати там, де вже є для того найдогідніші умови. На підставі тих даних, що їх він має, йому здається, що в Канадській провінції Альберта найбільше маємо передумов для успішного здійснення його ідеї — для цілком української гімназії: там бо узаконено (провінціальним парламентом) навчання української мови від дитячого садка до найстаршої класи середньої школи — державним коштом, а в університетах (Едмонтон і Калгарі) українська мова та література запроваджені віддавна.

Без таких українських шкіл, на думку П. А., далі ще дужче кульгатиме українознавство (мова, література та інші предмети) на університетському рівні. Якщо взагалі не зведеться нінащо — і в Колегії Св. Андрія, і при Гарвардському університеті, де творимо аж три катедри. Трудно не погодитися з такою думкою шановного Петра Антоновича. Але, на превеликий наш жаль, песимісти наші каркають, що ніякої української

Київ. — У радянській українській пресі 12-го грудня 1973 р. повідомлено про смерть на щістдесят шостому році життя видатного українського письменника і поета-лауреата Леоніда Соломоновича Первомайського. П. С. Первомайський помер 9 грудня, а похорон відбувся 12 грудня на Байковому цвинтарі в Києві.

Леонід Первомайський народився 17 травня 1908 року в м. Костянтинограді (тепер Красноград) Харківської області в жидівській родині. Батько його був палітурником. Учився в початковій школі, потім в Костянтиноградській гімназії та семирічній трудовій школі. В шістнадцять років почав самостійно працювати, заробляючи на прожиток і водночас почав активну літературну діяльність в періодичній пресі, друкуючи статті, нариси, фейлетони. Розквіт його творчості припадає на 30-ті роки. У час Другої світової війни працював військовим кореспондентом. Після війни видано ряд його творів, серед яких чи не найбільшу популярність здобув роман "Дикий мед", що зійшов також у численних перекладах на інші мови. Останні книги П. Первомайського "Уроки поезії" та "Древо пізнання".

П. С. Первомайський був членом правління Спілки Письменників СРСР, членом президії правління Спілки Письменників України, членом редколегії журналу "Всесвіт".

гімназії створити не можна. Хоч вони — всі на купу ті наші вельми шановні песимісти — далі балачок на дозвіллі (здебільшого за сивухою) не пішли і не йдуть, за діло й не бралися, ніде й не пробували поворушити справу переходу до нового етапу в навчанні наших дітей і молоді української мови та інших українознавчих дисциплін. Нам здається, що ніколи ще не було так легко говорити з урядовими чинниками в Канаді про українські дисципліни в канадських школах, як тепер. Тому можна бути певним, що ті самі урядові чинники Канади тепер не трудно переконати і в тому, що для доброго добра самої Канади (та ще за нинішньої політики багатокультурності), потрібно творити опірні школи по Канаді — і суто українські, і суто французькі, і суто німецькі та інші. Як це не в єдиній цивілізованій країні практикується віддавна (напр., у Чехо-Словаччині до останньої війни).

Тож побажаємо Петрові Антоновичу доброго здоров'ячка і здійснення його бойового задуму щодо українських гімназій у вільному світі, щоб ми змогли потім проголосити його першим українським гімназистом на цілий світ.

Нехай це буде Вашою амбіцією, Дорогий Передплатнику, — приєднати бодай одного передплатника "Нових днів"!

Мюнхен, 13 січня 1974

Поважаний Пане Редакторе!

Прошу опублікувати мій лист з уваги на зміни й додатки, зроблені в моїй статті про М. Гоголя, що була видрукована в "Нових днях" у грудні 1973 року.

Я дав заголовок статті "Про патріотизм Миколи Гоголя". Про "ренегатство" я не писав. Натура і обставини життя Гоголя надто складні, і я не вважаю за можливе охопити все це словом "ренегатство". І між поляками, сучасниками Гоголя, були особи, що писали свої твори російською мовою: Тадеуш (Фаддей) Булгарин, Юзеф (Осип) Сенковський (псевдо — "барон Брамбеус") та інші. Панько Куліш, Мих. Квітка-Основ'яненко, Мих. Костомаров, Осип Бодянский та інші писали свої наукові й літературні твори теж мовою російською. Російською мовою писали також Яків Головацький (галичанин), та Гуца-Венелін, Орлай і інші (закарпатці).

В "Основи" (Петербург) Куліш докоряв Гоголеві за незнання українського народного побуту, що видно в його творах з українського життя, і зазначив, що Гоголь добре пізнав життя російського суспільства. Дійсно, Гоголь мав кілька років над двадцятку, коли, закінчивши навчання в Ніжині, оселився в Петербурзі. Там він придивився до російського "способу життя" і використав це для своїх оповідань і комедій, як "Ревізор", "Сватання" та пізнішої "поєми" "Мертві Душі".

Питання, чи міг би Гоголь написати ці твори мовою українською? Не забуваймо, що вже в 18 віці літературна мова в Україні відійшла від церковно-слов'янщини, але не встигла виробити термінів на народній основі. Тому й не диво, що самостійницький твір "Історія Русов или Малой Россіи" (початок 19 віку) був написаний мовою російською. Шевченко написав "Дневник" російською мовою, а Квітка-Основ'яненко називав російську літературну мову "общою" для московців і для українців...

Особливо загальмував розвиток української літературної мови на народній основі Самуїл Миславський, товариш Сковороди по Київській Академії. Як київський митрополит (1783-1796), Миславський завів в Академії російську мову навчання і вимову. На політичне помосковлення української освіченої громади мала особливий вплив книга "Синописис", яку написав архимандрит Печерської Київської Лаври Інокентій Гізель (1656-1684). Автор доводив у цьому підручнику історії "право" московських царів на владу в Україні. Синописис видано 30 разів, і ця книга виховувала українців у дусі лояльності до московських "Божих помазаників". Префект Київської Академії Теофан Прокопович, якого цар Петро після Полтавського бою взяв на Мо-

сковщину і зробив його митрополитом Новгородським, був автором конституції для самодержавного режиму: "Правда волі монаршої".

Гоголь, що народився р. 1809, виростав на ґрунті, який підготували попередники, "няньки, дядьки отечества чужого", як писав Шевченко. Ці попередники не цуралися розмовної української мови і їх можна було пізнати по їх вимові російських слів. Однак вони допускали тільки писання всяких сміховинок українською "простого мовою", "во вкусі площадном": для високого стилю "уживали російської літературної мови, до якої учені малоросіяни з Києва та інших українських центрів культури напхали дуже багато церковно-слов'янських слів і форм.

Ця діяльність світил науки — ієрархів православної церкви українського роду — загальмувала розвиток української літературної мови на народній основі. Не забуваймо, що через те наукові й публіцистичні праці почав писати у нас перший П. Куліш, а за ним, трохи пізніше, Мих. Драгоманов. Драгоманов переконав молодих українців у Галичині, що писали мертвою мішаниною українських, російських і церковно-слов'янських слів, щоб розвивали літературну мову на народній основі (І. Франко та ін.).

Гоголева родина була зросійщена, і в школі він не міг розвинути свою національну свідомість. Українською мовою він міг би писати в бурлескному стилі, як у цитованому листі до Б. Залеського. Але "Ревізора", "Мертві Душі" та інші твори зі складною інтригою та юридичною і адміністративною термінологією Гоголь не написав би. Прихильність до російського монархічного режиму була не тільки у Гоголя. Олекса Стожаренко, Квітка, Куліш (його праці з історії України, писані російською мовою, та вірші українські, в яких Куліш прославляв царя Петра I та царицю Катерину) — це факти загальновідомі.

Історик Мих. Максимович після поразки польського повстання проти Росії писав, покладаючи надії на "царя-освободителя":

Дав царь волю, дасть Бог долю,
будем щастя знати...
Не журился, Україно,
наша рідна мати!

("Украинец 1864 года, изданный Михаилом Максимовичем". Київ, 1864 р., ст. 36).

Це писав близький друг Т. Шевченка після того, як виданий був указ міністра Валуєва про "неіснуючу" українську мову...

Гоголь виростав у консервативному середовищі і зостався російським монархістом до смерті. Живучи деякий час у Франції, він стояв осторонь від "політики" ("все тут політика" — писав він у листі з Парижу). Він називав революціонерів у листах своїх харчизами ("сорванці").

У цій атмосфері не треба перебільшувати значення факту, що Гоголь діставав фінансову допомогу від членів царської родини. Ніяк не можу погодитися з уставкою в моїй статті "про невисокі моральні прикмети самого Гоголя". У моїй статті я не збирався чинити "суд і розправу" над Гоголем, особливо з уваги на глибоку душевну кризу Гоголя. Ця криза поклала передчасно в могилу геніального письменника. То була морально-релігійна криза, і деякі приятелі Гоголя (напр. Сергій Аксаков) називали його "божевільним", Гоголь увірував у своє призначення від Провидіння повернути суспільство до морально-го життя на християнській основі. Свої думки він висловив у "Вибраних місцях із листування з приятелями" та в інших. Гоголь боявся смерті, боявся стати на суд Божий після смерті. Навіть іздив на прощу до Палестини, читав твори Отців Церкви, написав "Міркування про Святу Літургію", постив, сповідався й причащався. Тому я не міг написати, мовляв, Гоголь "продав свою українську душу". Гоголь навіть не хотів бачити в типах російських чиновників-хапуг, описаних у "Ревізори", живих людей, а *символи* людських гріхів, і про це писав до відомого артиста Мих. Щепкина. Постами Гоголь заморив себе, і лікарі мусили його силою годувати, але безуспішно. Ця криза погасила великий талант: Гоголь уже не міг писати.

На ст. 19 від слова "Пояснювати" і до "не можна" читачеві дано натяк на "зраду" Гоголя, бо він рідко навідувався в Україну. Але ж відомо річ, що Гоголь "стилізував" себе як "мандрівника" світом. Легше почував себе в країнах Західної і Південної Європи. Про Росію писав, що там можуть жити "тільки свині"... Може, його ідеалізовану Україну часів героїської боротьби за волю ображала убога дійсність, яку він бачив проїздом в українських містах і селах?

Не можу прийняти й підписати пропагандно-моралізаторської тиради на 20 ст., що починається словами: "Я думаю, що висновки..." і до "засуджував", та уступу "Звичайно..." до "паніжною мовою". Не маю звичаю в статтях "наливати" читачеві в голову висновки. Треба давати йому *факти*, а вже нехай він робить свій присуд.

Беручи на увагу всю атмосферу, в якій жив Гоголь, та його душевну трагедію, не можу визнати за справедливі слова — "Зрада свого народу", надруковані на ст. 19. Аджеж М. Костомаров при кінці життя давав місце українській мові тільки "для домашнього вжитку", а П. Куліш звеличав російський абсолютизм. Щоб "одурити москаля", українські ліберали в Товаристві Українських Поступовців (ТУП), писали до російського уряду перед 1-ою світовою війною прохання, щоб дозволив увести українську мову в

російських школах "для ліпшого вивчення російської літературної мови"...

На ст. 20 знаходжу туманну фразу:

"У "Мертвих душах" він оспівав "Русь" у, воза не троян (мабуть, треба "трояк") коней, а три руські народності". Це можна назвати читанням у душі Гоголя. Фактично він писав про бистру їзду трійкою коней, як символ Російської імперії, перед якою "стають осторонь інші народи й держави". Про "три руські народності" Гоголь тут не писав і фактично про білорусинів він ніде не згадує.

Гадаю, що для зрозуміння Гоголя слід аналізувати добу, в якій він жив, і ту культурно-психологічну атмосферу, в якій він виростав. Не від речі згадати, що в той час серед українців під австрійською владою панувало романтичне москвофільство, надії на російського царя або на "справедливого цисаря", і наша інтелігенція писала "язичієм", бо, бачите, література пишеться "не для простолюдинов, а для господинов"... А не мавши літературної мови на народній основі, ці патріоти писали наукові праці мовою польською та німецькою. Тож і Гоголь писав "панською мовою", мовою Російської імперії, хоч цією мовою не володів так, як треба. Консерватизм Гоголя згодом ще посилювався, він містично ставився до самодержавного монарха і ідеалізував режим кріпацтва. Тому в другій редакції "Тараса Бульби", замість українського козака, з'явився "із російської землі свій цар", що мав би запанувати в світі.

Відомо, як стежила цензура навіть за лояльним письменником Гоголем. Вона викреслювала в "Тарасі Бульбі" слова "Україна", "український". Мусів Гоголь гнутися перед цензурою, що черкала в його творах найкращі сторінки, навіть назву "Мертві душі" хотіли заборонити, бо, мовляв, "душа безсмертна". І Гоголь тратив час і нерви, пишучи в цензуру нещирі пояснення, щоб уласкавити немилосердних охоронців "закона й порядку". За це не посадимо поета на лаву підсудних.

Панас ФЕДЕНКО

Що сталося, того до подробиць з'ясовувати не час: не мав би шановний автор потреби цього листа писати, а ми друкувати, якби наш редакційний апарат краще свого діла пильнував — і не пропустив нагоди узгіднити з автором статті про М. Гоголя усі додатки, що їх поробив один наш шановний співпрацівник (за попередньою згодою автора статті) на наше ж прохання. Певне одне: випадок цей стався без найменшого лихого наміру з чийогось боку. Вважаємо, однак, за свій обов'язок перепросити проф. П. Феденка за спричинену йому — ненароком! — престижеву невігоду, а водночас і подякувати йому за вирозумілий тон його листа. Можливо, що цим випадком ми спонукаємо і ще когось із дослідників написати більше з приводу тут порушених питань, а зокрема і особливо тих, що недавно написали докторські дисертації про М. Гоголя. А потреба, як ясно бачимо, в цьому велика. Ред.

**ЧИ ВИ ВЖЕ НАДІСЛАЛИ ПОЖЕРТВУ НА
ПРЕСФОНД СВОГО ЖУРНАЛУ "НОВІ ДНІ"?**

ГАРВАРД ТА ЖЕРТВОДАВЦІ

У США, з ініціативи українського студентства, при Гарвардському університеті відкрито три катедри українознавства: історії, літератури і мови. Кожна катедра коштувала 800 тисяч доларів. Гроші склали вісім тисяч шістсот тридцять осіб та організацій. Володимир Юрковський, якому минуло 85 років, пожертвував найбільшу суму — сто тисяч доларів на стипендійний фонд свого імені на гарвардські студії.

Давши найбільшу до цього часу суму, він сказав своїм друзям: "Я позбувся найбільшого свого клопоту — ста тисяч. Нехай молодші і мудріші ними журяться. Я передав доробок свого життя на те, що вважав за одну з найкращих цілей".

Гарвардський університет був закладений 1636 року в Кембріджі, штат Массачусетс, вважається за один з найкращих у США, також уже формально проголосив створення українського науково-дослідного Інституту, на який самі українці дали лише частину грошей.

На 6-му з'їзді Фонду Катедр Українознавства в Детройті проф. О. Прицак, відповідальний за катедри, виголосив доповідь — "Перещеплювання і вирощування", в якій подав план урешомлення трьох катедр. Його доповідь була вміщена в українській пресі.

ЧОМУ ВІДЧУЖУЄТЬСЯ ВІД НАС НАША МОЛОДЬ?

На таку актуальну тему відбулася в Торонто 10-го лютого ц.р. широка дискусія, що її запланував і організував наш заслужений діяч М. О. Муха — у порозумінні з представниками СКВУ та КУК у справах шкільництва. Повний звіт про цю конференцію подамо в наступному випуску нашого журналу, а тут лише зазначимо (місця більше не маємо, бо лютневий випуск уже був фактично готовий): слухачів на дискусії була повна велика зала (400 Бетирст вул.), усі промовці були підготовані як слід, а інж. Петро Родак нікому з них не дозволив говорити понад визначений час — по сім хвилин кожному. Щодо самої теми, то актуальнішою і не може бути: розкриття причин лиха, недомагань нашого рідного шкільництва, шукання шляхів і способів рятувати наших дітей та молодь від розкладових впливів, можливості кращого навчання рідної мови та інших українознавчих предметів у наявних наших школах, перспективи можливих нових і ефективніших заходів — у зв'язку з політикою багатокультурності та багатомовності в Канаді, а зокрема і відкриття бодай однієї української гімназії в Канаді. Найпершими з перших проблем українського шкільництва в Канаді, як і на еміграції взагалі, сьогодні є вишкіл кваліфікованих учителів і відповідні підручники.

ЗУСТРІЧ РЕДАКТОРА "НОВИХ ДНІВ" З ЧИТАЧАМИ В ЧІКАГО

У кінці грудня проф. Дмитро Кислиця був на з'їзді Американської асоціації славистів у Чикаго. Група читачів журналу "Нові дні" — Василь Бражник, Дмитро Грушецький, Данило Завертайло, Олексій Коновал, Федір Ревенко та Василь Ростун — заініціювали зустріч з редактором "Нових днів". Зустріч відбулася 29 грудня в домі ОДУМ-у. Її відкрив вступним словом Василь Ростун, подавши стислі інформації про редактора, місцевість його народження та про "Нові дні", що цього року завершують 25-ий рік свого існування. П'ятий рік "Нові дні" виходять після смерті Петра К. Волиняка, який видавав і редагував їх упродовж 20 років.

Редактор Дмитро Кислиця поділився думками з читачами про зміст "Нових днів", про співпрацівників, помічників та все інше, що цікавить читачів. А читачів цікавили такі речі: чому містяться матеріали певних дописувачів, що можуть зацікавити лише вузьке коло зацікавлених (адигейська теорія та под.), чи журнал доходить на Україну, що робиться, щоб збільшити коло дописувачів, кількість передплатників та інше. Серед кількох питань, заданих жартома або "надогад буряків...", було й про те, хто зі співпрацівників журналу наймолодший. На це питання редактор відповів найкоротше: "Я наймолодший..." У розмовах з редактором зверталася увага, що може нам на еміграції вже час подбати про об'єднання певних газет та журналів — в одно видання, яке мало б тоді більше читачів, дописувачів і кращі фінансові спроможності. Бож дописувачів і читачів не більше, а менше.

О. К.

З'ЇЗД СЛАВІСТІВ У ЧІКАГО

В кінці грудня 1973 року в Чикаго відбувся річний з'їзд Американської асоціації славистів, на якому було десять українських професорів з американських та канадських університетів, а серед них Марія Овчаренко, Дмитро Кислиця, Ярослав Рудницький, Володимир Жила, Степан Самбірський, Мирослав Семчишин та інші. З професорів-українців на з'їзді робила доповідь Марія Овчаренко зі Східньо-Іллінойського університету на тему "Нові напрями в сучасній українській поезії" та Ярослав Рудницький з Манітобського університету на тему "Мандрівка Юрія Лисянського, як приклад двомовної творчості". Під час з'їзду Марія Овчаренко, Дмитро Кислиця і Ярослав Рудницький відбули радіо-інтерв'ю з керівниками української радіогодини Люсею і Степаном Самбірськими, які дають у Чикаго одногодинну радіопрограму раз на тиждень уже 25 років.

БУДЬМО ЗНАЙОМІ, УКРАЇНЦІ ВСІХ КОНТИНЕНТІВ!

Новий почин Суспільної опіки Союзу українок Америки

Суспільна опіка Союзу українок Америки створила *осередок листування* між українцями, що живуть у різних країнах світу. Як відомо, в сучасних цивілізованих країнах є осередки, що сприяють таким зв'язкам між людьми всього світу — незалежно від їхньої етнічної приналежності.

Українцям також ніхто не забороняє листуватися з будь-ким у світі. До цього в нас є ще своя потреба підтримувати свідомість єдності в розпорошених по всьому світу українців. Неможливість безпосереднього знайомства через географічні віддалі можна замінити листуванням, обміном інформаціями, думками, подарунками, світлинами між українцями певного віку, однакових професій чи зацікавлень. Листуватися між собою можуть люди старшого віку, жінки з жінками, чоловіки з чоловіками чи й особи різних статей, одружені й неодружені, студенти вищих шкіл, школярі.

Справді, хіба не цікаво українцеві (-ці) хоч би й похилого віку познайомитися за допомогою листування зі своїми ровесниками і довідатися, як вони живуть, або може і згадати рідні місцевості на Україні, звідки вони в наслідок ворожої окупації мусіли емігрувати? Чи не знайшли б люди певного фаху спільної мови, інформуючи одне одного про умови для їхнього фаху в різних країнах чи про свої улюблені заняття? Тим жінкам, що присвятили себе родині і вихованню дітей, цікаво обмінятися інформаціями з іншими українками, що живуть в іншому чужому середовищі, про те, як вони у своїх умовах провадять хатнє господарство, виховують дітей, зокрема ж — як зберігають у них українську мову. Студенти вищих шкіл можуть інформувати одні одних про способи навчання, про перспективи щодо праці за їхнім фахом у тих країнах. А які можливості дасть таке листування школярам для пізнання далеких країн, до яких вони не можуть поїхати, а зате можуть дізнатися від своїх ровесників.

Зрештою, усіх можливостей, що їх може дати українцям листування, не можна передбачити й перелічити. Але корисність його, думаємо, безсумнівна. І на перешкоді в цій справі може бути тільки брак адрес, кому і куди писати. Тож Суспільна опіка усунула цю перешкоду та створила Осередок листування, до якого слід звертатися всім зацікавленим у листуванні, подаючи такі інформації: 1) ім'я і прізвище, 2) вік, 3) суспільне становище чи професія, 4) з ким хоче листуватися, 5) зацікавлення, 6) знання мов, 7) рік навчання або класа для середньошкілників.

УПНІ ПРИЙНЯВ ПРАЦІ ДО ДРУКУ

Український Публіцистично-Науковий Інститут створений 1964 року з ініціативи д-ра Миколи Шлемкевича. Очолює його тепер д-р Тома Лаличак, редактор газети "Українське життя", що виходить у Чикаго.

Інститут — це студійно-наукова та інформаційно-видавнича установа. Завдання Інституту — вивчення суспільно-економічних і політичних проблем, що стосуються України, інформувати вільний світ виданням праць про проблеми, права і бажання українського народу до самостійного життя.

Інститутом керує Головна управа. До управи входять: д-р Тома Лаличак — голова, Роман Залуцький і Богдан Ткачук — заступники голови, Олексій Коновал — секретар, Степан Касіян — скарбник, Роман Кічуровський — господарський референт, Андрій Іванів — організаційний реф. та Євген Перейма і Степан Самбірський — референти преси, інформації та радіо. До цього часу Інститут видав і розповсюдив між українцями, американцями та американськими бібліотеками сім праць українською мовою та сім англійською.

У кінці минулого року Інститут звернувся в пресі з закликом до авторів, що мають певні праці, але не мають видавця чи фондів на їх видання. Відгукнулося сімнадцять авторів. Головна управа переглянула всі зголошення і вирішила п'ять праць прийняти до видання, а саме: "Українська музика" — історично-критичний огляд англійською мовою проф. Антона Рудницького, "Мовна політика більшовиків за урядування Хрущова" (українською мовою) проф. Василя Чапленка, "Україна чи Америка" (українською і англійською мовою) д-ра Богдана Цимбалістого, "Конференція в Ялті і українська проблема" (укр. мовою) д-ра Миколи Андрусяка та "Бібліографічний покажчик україніки" англійською мовою д-ра Романа Вереса.

Чотирьом авторам порекомендовано віддати їх праці до наукових інституцій, бо змістом їхні твори належать до виключно і вузько-спеціалізованих ділянок. Дві праці, які мають літературний характер, а не публіцистичний, порекомендовано скерувати до видавництва літературних.

Інші праці можуть бути видані Інститутом, якщо автори їх до кінця опрацюють і наново подадуть на розгляд. Однією з таких праць є спогади дочки Івана Франка Ганни Франко-Ключко під назвою "Іван Франко та його родина".

Осередок листування очолює Ганна Кравчук, просимо писати на адресу:

Mrs. Anna Krawczuk
26 William Street
Maplewood, New Jersey 07040, U.S.A.

Суспільна опіка
Головної Управи Союзу українок Америки

ЦІННІ СПОГАДИ ПИСЬМЕННИКА

Анатоль Гак (Мартин Задека), *Від Гуляй-поля до Нью-Йорку*, спогади, 1973.

Українці на чужині мало пишуть спогадів. Ще трохи рятують оцю ділянку наші політики, але серед письменників — поза Уласом Самчуком та О. Воропаєм — нічого значного не з'явилося протягом останніх 25 років. Щасливим винятком із цього правила стала щойно видана книга з дотепною назвою *Від Гуляй-поля до Нью Йорку* (Новий Ульм, 1973, 328 стор.).

Відкривається книга переказом про рід автора. І читач відразу попадає під чарівний гумор Мартина Задеки, що так багато надрукував гарних фейлетонів у часописі *Українські вісті* (Новий Ульм). Кращі з них увійшли до іншої книги письменника — *На двох трибунах* (1966).

Один за одним листаємо, читаючи, наступні розділи, тематично зосереджені, і вже не можемо вийти з-під облади пера талановитого письменника. Яскраву розповідь підсилює він час-від-часу фактичними даними, історичними екскурсами чи посиланням на авторитетні джерела. *Правда про Гуляй-поле* показує те оточення, з якого вийшов Нестір Махно. Автор спогадів подає факти з першої руки, а це має велике значення для дослідників громадянської війни в Україні. Далі йде добре написана, на основі зустрічей, сильветка ідеолога самостійницького руху Миколи Міхновського, розгортається оповідь про тепер забутого політичного діяча й журналіста Дмитра Геродота, про письменника Дмитра Бузька (тут згадано не раз і молодого Юрія Липу, і відомого вже тоді поета Григорія Чупринку), про Олексу Вараву (Кобця), про українську революцію 1917-20 рр. і зокрема про літературознавця Сергія Єфремова.

Ще багатіші й повніші спогади про двадцять років в Харкові, тодішній столиці України, де вирувало літературне відродження. Живими людьми постають в уяві читача Микола Голобородько, Сергій Пилипенко, Микола Хвильовий, Остап Вишня, Я. Мамонтов... Засвідчено багато невідомих деталей літературного побуту, що мали місце в письменницьких організаціях "Плуг", "Гарт", ВАПЛІТЕ.

Уже з пізнішого часу, за другої світової війни, з'являються на арені нашого літописця визначні, ідеологічно-протилежні постаті — Аркадій Любченко і Юрій Смолич. З почуттям такту відбиває письменник атаки, скеровані на нього Смоличем у його *Розповіді про неспокій...* Дуже цікавий спогад про пригоду з "німецьким шпигуном", де змальовано хворобливі підозріння за воєнних часів, як також літературного "ділка" Юхвіда, що

перетворив "німецького шпигуна" на товариша з Москви.

Цінну книгу спогадів Анатолія Гака завершено нарисом про редакцію часопису *Українські вісті* і про ті таборово-партійні свари, коли в повітрі "пахло роз'юшеними носами, розквашеними губами" (стор. 322), як дотепно висловлюється гуморист.

Від Гуляй-поля до Нью-Йорку — цінне свідчення сучасника післяреволюційного відродження, літературних подій та українського життя взагалі. Читач матиме велику приємність познайомитися з цією простою, але образно написаною книгою, часто з гумором, а історики письменства знайдуть у ній немало фактичного матеріалу до наświetлення літературного процесу першої половини двадцятого сторіччя. Спогади вийшли у світ до 80-річчя письменника, ще досить кремезного степовика і винятково лагідної людини, що багато років звеселяла своїми гуморесками по часописах, а тепер — книгою життєвої правди. Прочитаєш одну чи дві сторінки — і відчуєш гаківський евшан!

НОВА НАПАСТЬ

"Радянське право" (Київ, ч. XV, 1973 р.) зараховує Українську соц. партію до "буржуазних націоналістів" і слуг "світової реакції" та додає: "Візьмемо Українську соціалістичну партію (УСП). Вона є навіть членом реформістського Соціалістичного Інтернаціоналу, в якому українські соціалісти сидять за одним столом з Голдою Меїр. А в дійсності до неї входить лише колишній член петлюрівської Директорії П. Феденко, його син Богдан, невістка та шість дідуганів з Мюнхена й Детройта"...

Автор статті Ю. Римаренко "підвищив у ранзі" Панаса Феденка, назвавши його членом Директорії Укр. Нар. Республіки. Згадка про Г. Меїр має особливу ціль: Москва веде пропаганду проти "сіоністів" (фактично проти жидів узагалі) і хоче представити членів УСП як ніби жидівських шабесгоїв і цим примітивним способом ширити антисемітизм і пропаганду проти демократичного соціалізму.

Відомо, що жиди творять в СРСР найсильнішу групу в опозиції до російського великодержавного шовінізму й колоніалізму.

НАД СВІЖОЮ МОГИЛОЮ ОПЕРНОГО СПІВАКА МИХАЙЛА ГОЛИНСЬКОГО

У суботу 1-го грудня 1973 року пролунала в Едмонтоні сумна вістка, що на 78 році життя відійшов у вічність маестро Михайло Голинський.

Якось не хотілося вірити, що вже немає мило усміхненої людини, дружньо-товариської, а до того ще й переповненої молодечою енергією в праці серед наших товариств та мистецьких організацій.

Не вірилося хоч би й тому, що декілька ж місяців тому ще він мені писав: "Хочеться поїхати до Торонта і прочитати в "Козубі", в якому як голова працював декілька років, деякі уривки з моїх "Спогадів", але брак часу та віддалення наразі це задержує.

Я, бачите, "зобов'язався" видавництву "Камеяри" у Львові, яке має мої спогади видати, що раніше не буду їх деінде роздроблювати. Тому я кілька років раніше писав про це бл. пам. ред. Волинякові, проф. Вертипорохові, проф. Славутичеві, д-рові М. Марунчакові, п. Ставничому, які до мене зверталися в справі поміщення деяких уривків з моїх спогадів... Отже, зрозумійте, не можу!"

У листуванні відчувалося, що вся його увага сконцентрована на спогадах. Сяк чи так, а шлях мистецьких виступів у його спогадах широко описаний, про що хоч коротко слід такі сказати.

Народився Михайло Голинський 2 січня 1895 року в селі Вербівці коло міста Городенки, Галичина. По закінченні середньої школи два роки вивчав право в Кам'янець-Подільському університеті, а після перейшов на музику до відомого професора у Львові Чеслава Заремби. П'ять років навчання не задовольняють його, він їде до Медольяну, Італія, до славного професора Едуардо Гарбіна.

Перший мистецький виступ (дебют) 1925 р. у Львові в опері "Паяци". Після того мистецьке турне в операх Торуня, Бидгощі, Грудзьондзі, а під кінець контракт у Варшавській опері. На сезоні 1926 р. одержує запрошення на Україну до новоствореної Одеської опери та на три місяці до Києва й Харкова. Після повернення з України знову успішні виступи у Львові, а після того гостинний виступ у Берліні в опері "Аїда". Хоч Берлінська опера запросила його на сталу працю (1.600 дол. місячно), але повторне запрошення Харківської опери скреслює берлінський контракт, і він їде на Україну, де співає до кінця сезону 1929 р.

Ось як про це згадує маестро Голинський: "Ці три роки — найкращі в моїй кар'єрі. В опері були надзвичайно приємні взаємини. Між артистами не існували ні заздрість, ні інтриги. Нарком освіти Микола Скрипник (опікун опер) та артистична рада не дозволили б критикам ображати артистів, як це часто практикується на еміграції. Приємно згадати таких визначних артистів того часу, як М. Литвиненко-Вольгемут, Марію Сокил, Черногорову, Мартинович, Фішер, а з чолові-

чих голосів — Паторжинського, Гришка, Будневича, Середу, Дітківського, Колодуба та інших".

Про любов до свого рідного та пошану до української культури і нації свідчить маркантна подія, яка мала місце в Москві 1929 р. на зустрічі мистців України і Росії. Після концертних виступів, у яких брав участь М. Голинський, до нашого співака підійшов секретар директора Великого (оперного) театру і від імени дирекції запропонував йому гастрольні виступи.

Голинський подякував і запитав, якою мовою треба буде співати. "Канешно, по-руські". Михайло Голинський відповів, що російської мови не знає, а готуватись на один виступ чужою мовою важко, тому співатиме тільки по-українському. Секретар не знав, що сказати: "У нас іще такого не було?". "Як не було?" — відповів Голинський. — А ось співає тепер співачка з Риги Брехман-Шенгель по-латвійському. Вона представляє півтора мільйонову націю, а я таки від 35-мільйонної співатиму". Така смілива відповідь представникові того оперного театру була не абиякою доблестю не лише самого маестра Голинського, а й перемогою для нашої національної культури.

Ось як писав про це рецензент газети "Вісті ВУЦВК" від 14 квітня 1929 р.:

ГАРНИЙ ПОЧИН (Гастролі Михайла Голинського в Московській Державній Академічній Опері). ...в історії цього театру таких випадків не було раніше. Голинський опанував увагою слухачів. Емоціональний підйом, виразний і рельєфний образ створений ним, вокальні дані і вміння володіти своїм голосом, що часом покривав оркестр, забезпечили артисту надзвичайний успіх і висунули його в перші ряди кращих сучасних артистів-вокалістів...

Така смілива постава долинула до директора грузинської опери в Тбілісі, який запросив його теж заспівати українською мовою в столиці Грузії в операх "Тоска" та "Кармен". Бачачи, що над його опікуном М. Скрипником нависають уже "чорні хмари", Голинський переїжджає до Галичини, а потім у листопаді 1938 р. при сприянні балетмайстра Дмитра Чутра, композиторів Гайворонського, Печеніго-Углицького та Придаткевича переїжджає до Америки та Канади. Його виступи в Нью-Йоркському "Тавн Голі" американська критика оцінила якнайкраще.

Два концерти в Торонто кінчаються тим, що мер міста дарує Голинському золотий ключ від м. Торонто за ту честь, яку він зробив цьому місту своїми концертами.

На схилі віку його артистична діяльність проходила далеко від рідної землі та улюблених Карпат. Хоч не було імпульсних оперних сцен для регулярних виступів, бо, як часто казав, "і пісня вже відспівалась", все ж таки знаходив він інші

Високоповажаний п. Редакторе!

...Мене цікавить, як тепер справа з тим збірником під назвою "Полтавщина"?

У 1924 році, як відомо, полтавці відзначали 750 років існування Полтави. Але в 1924 р. був на Україні голод через посуху в 1923 р., саме тоді ж запроваджувалась і фінансова реформа — тяжка для населення (на перших нових грошах стояв рік 1922). Було багато й інших причин, через які не можна було надрукувати той цікавий ювілейний збірник "Полтавщина" (демографічний і статистичний матеріал). Та нарешті в 1927-1928 р. той гарний збірник був надрукований — з добрими фотографіями та з цікавим історичним і сучасним матеріалом.

Не пам'ятаю цього точно, але десь у 1964 р. в "Нових днях" було повідомлення, що в Конгресовій бібліотеці у Вашингтоні є той цікавий збірник "Полтавщина". Від директора тієї книгозбірні, як писалося, отримали тоді ж, у 1964 р., дозвіл зробити фотовідбитку всього того збірника. Потім іще в якійсь українській газеті було коротке повідомлення, що вже той збірник — "Полтавщина" — виданий фотостилем в Америці.

У 1928 р., коли я був студентом Полтавського землевпорядного технікуму, я бачив у книгозбірні того ж технікуму збірник "Полтавщина" у гарній червоній обкладинці. Але хтось у 1930 р. знашов у тому збірнику багато "буржуазного націоналізму", а в додаток до того ще й "глюрифікацію куркульства, приватної ініціативи" та "національну контрабанду". Тож у 1930 р. той гарний збірник з усіх книгозбірень вилучили і спалили...

Із щирою пошаною

М. Красій

Вельмишановний наш читачу, дуже добре, що Ви справу збірника "Полтавщина" згадали: постаємо розшукати той збірник і подумавмо, що з ним зробити. А тим часом ми поспішаємо, щоб

ділянки, яким віддавав свою працю та мистецьке уміння.

Однією з таких ділянок була його віддана праця для мистецького стоварищення "Козуб", у якому на протязі трьох років улаштував 94 мистецькі вечори, про які так гарно й до сьогодні згадується.

Шкода, що передчасна смерть не дала йому закінчити "Мистецькі спогади", які були б продовженням споминів про йому подібних — як оперні співаки Свенціцький, Мишуга, Дідур та Крушельницька.

М. ГАВА

у травневому випуску "Нових днів" гідно відзначити 800-річчя славної Полтави.

Щоб герб був на обкладинці нашого журналу в усіх трьох кольорах, треба мати майже тисячу доларів — додатково до звичайних коштів друку, отже нехай полтавці наші перші догадаються — і відгукнуться на полтавський випуск "Нових днів" у потребі... — "Один поперед одного" — як сказано в "Наталці-Полтавці" про них. Інші наші читачі — напевно підтримають їх. *Д. К.*

До редакції журналу "Нові дні"

Висловлюю щире подяку редакції і адміністрації "Нових днів" за 4-річну працю після смерті світлої пам'яті Петра Волинця, якою (працею) Ви збагатили змістом "Нові дні" і підготували відповідний ґрунт для успішного відзначення 25-річного ювілею "Нових днів", яким — при підтримці передплатників — буде стверджено, що діло покійного редактора Петра Волинця стоїть на твердому ґрунті і з дуже позитивною надією на майбутнє.

Можливо, що й "приятелі" "Нових днів" зрозуміють, що їх силкування завалити "Нові дні" — як продовження праці творця їх Петра Волинця — не увінчалися успіхом і визнають, що "Нові дні" є одним з найкращих журналів на еміграції — та й самі стануть передплатниками цього цінного журналу.

Для скріплення матеріальної бази "Нових днів" залучаю чек на 55 доларів: це передплата на 1974 рік нових передплатників Анни Байрак і Данила Муринки (Едмонтон), моя передплата на три роки, на ювілейний пресовий фонд від мене і дружини (22.50).

З правдивою пошаною

Олександр Маяровський

Едмонтон, Канада.

Велике спасибі Вам, наш щирий і вірний Приятелю, за такий шляхетний почин у цьому, ювілейному році "Нових днів".

Редакція і Адміністрація

Вельмишановний Пане Д. В. Кислиця!

Вітаю Вас, Колегію та Адміністрацію із Святами Різдва Христового та з Новим Роком! Бажаю Вам дальших успіхів на громадській ниві. А щоб наші "Нові дні" на повні груди дихали та не боялися лихих людей, долучаю чек на 47 доларів — 40 дол. на розбудову "Нових днів", а решту як річну плату на поточний 74-ий рік.

Щастя, Боже, Вам усім і нам!

З братнім привітом і пошаною

Василь Демиденко, інженер

5 січня 1974 р.

Вельмишановний п. Павлюк,

На Вашу пригадку висилаю 20 дол., у цім моя заборгованість і передплата на 1974 рік. Дякую Вам за терпеливість. Тепер я вже одержую пенсію — і скрутні часи з фінансами проминули.

Після другої Вашої пригадки я відзначаю Вас як доброго адміністратора.

Про журнал скажу так: читаю його з цікавістю. За 1973 рік журнал "Нові дні" покращав, зміцнів, він відповідає духовим потребам читача на еміграції... Усім догодити, ясна річ, трудно.

На мою думку, добре редакція робить, коли за життя відзначає наших учених і взагалі заслужених людей дописами про їх життя і творчу працю, подаючи й світлина тих осіб на обкладинці журналу.

...Бракує ще в журналі дописів на болючі теми про виховання нашої молоді й дітей, я б сугерувала редакції ознайомити читачів з думками, що є в книзі "Соколова дочка" Харитона Довганюка. Ця книга дуже актуальна в нашій дійсності тут.

Бажаю успіхів у Вашій праці на користь нашому народові

Раїса Супрун, Вінніпег

До редакції і адміністрації "Нових днів"

Поздоровляю редактора журналу "Нові дні", працівників, дописувачів, усіх читачів та читачок у вільному світі та всіх українців і українок на Україні з Різдом та Новим 1974 роком. В ці дні згадаймо незлим тихим словом Петра Кузьмовича Волиняка, редактора, письменника, публіциста і палкого патріота української нації — в чверту річницю його передчасної смерті.

...Усім вам бажаю успіху, доброго здоров'я та витривалості на довгі і довгі літа.

З великою пошаною до вас усіх

П. Сіренко, Ляшін (Квебек)

Шановна Редакціє!

...Тепер мається вражіння, що в редакції є редактор русотяп, який вперто притримується російської форми в редагуванні колись цінного журналу, чим спричинює велику шкоду й баламуцтво. Тому я у квітні відослав це число 4-те "Нових днів" з проханням не присилати більше "Н. д." у такій скаліченій мові.

С. Мокрій, Вінніпег

Що ж — не купив батько шапки, нехай вуха мерзнуть. Справді — трудно всім догодити. А чи написав п. С. Мокрій хоч одне критичне слово до інших редакцій, де "краще" дбають про мову? Не журиться, п. С. Мокрій, — у Торонто Ви маєте більше і ще краще інспірованих однодумців, які "підтримують" нас на дусі, хоч також безуспішно. — *Ред.*

ПОДРУЖЖА КОЛЕСНИКИ ПОСЕЛИЛОСЯ В КАНАДІ

Володимир Колесник, директор і диригент Київського театру опери та балету, вибрав свободу разом з дружиною Ганною, солісткою (меццо-сопрано) того ж театру, та сином Максимом. Перебуваючи у Відні, вони звернулися до австрійського уряду з проханням про надання їм права політичного притулку. З Австрії родина Колесників переїхала до Австралії. Наприкінці 1973 року Колесники переїхали на постійне мешкання до Канади. В цьому році співачка Ганна Колесник відбуде концертне турне по таких містах США і Канади: Філадельфія, Ньюарк, Гартфорд, Мінеаполіс, Чикаго, Детройт, Клівленд, Піттсбург, Буффало, Рочестер, Сіракузи, Албані, Бостон, Сан-Франциско, Лос-Анджелос, Монреаль, Оттава, Садбері, Торонто, Гамільтон, Сент-Кетерінс, Віндзор, Тандер Бей, Кенора, Вінніпег, Давфін, Йорктон, Саскатун, Реджайна, Калгарі, Едмонтон і Ванкувер.

Перший концерт на американському континенті відбувся 19 січня 1974 року в Нью-Йорку. Перед виїздом з Австралії Ганна Колесник дала останній концерт в Австралії 18 листопада. Чистий прибуток з концерту — 1.650 доларів — передала вона Комітетові Оборони Політично-Переслідуваних на Україні.

ТАНЦЮВАЛЬНА ГРУПА "ВЕСНЯНКА" І "ВЕСЕЛІ ВЕЧЕРНИЦІ" В ТОРОНТО

9-го лютого ц.р. були в Торонто (у залі укр. католицької церкви Успіння Матері Божої в Міссіссага) "Веселі Вечерниці". Найкращою частиною цієї завави були виступи танцювальної групи "ВЕСНЯНКА" з членів ОДУМ-у, якою (групою) багато років уже керує Микола Балдецький з його помічниками дочкою Марією і Давидом Кипеном. Група нараховує понад 60 танцюристів.

Організатори завави — це комітет батьків тих дітей, що належать до танцювальної групи. Батьки добре попрацювали, щоб одумівці змогли бавитися і показати себе з кращого боку перед гостями, яких було дуже багато. Порядок і добрий тон були дотримані від початку до кінця завави. "ВЕСНЯНКА" танцювала чудово, гості-філіппінці також старалися не поступитися одумівцям, виконуючи свої національні танки.

Та коли треба когось похвалити за культурну забаву "ВЕСЕЛИХ ВЕЧЕРНИЦЬ", то насамперед невтомного і відданого керівника танцювальної групи "ВЕСНЯНКА" Миколу Балдецького та комітет батьків. Коли б серед нас було більше таких ентузіастів, то не було б журби за наших дітей і молодь. Бажаємо Миколі Балдецькому витривалості, а його молодим танцюристам ще краще танцювати.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА

Ділимося сумною вісткою з друзями і знайомими, що після довгої і тяжкої хвороби в ранніх годинах 24 січня 1974 р. на 80-му році життя відійшов у вічність

сотник Дмитро Суходольський

Народився покійний 25 жовтня 1894 року в Старокостянтиніві на Волині.

Покійний служив від 1914 р. до 1917 р. в російсько-царській армії, а з вибухом революції переходить до української армії і від 1917 р. служив у Богданівському полку 1-ої Запорізької дивізії.

Сотник Д. Суходольський перед пам'ятником для всіх українців, що загинули в Німеччині, м. Любек.

Від 1943 р. аж до 1962 р. перебував у Німеччині, де під час війни працював на тяжких роботах і захворів на туберкульозу. Після війни активно працював на українській культурно-громадській ниві. Започаткував і довів до кінця будову пам'ятника в місті Любек для всіх українців, що загинули в Німеччині. Був членом легіону Симона Петлюри в Німеччині, а в Канаді — Союзу Бувших Українських Вояків та Канадсько-Українського легіону, також був членом і секретарем Військово-Історичного музею під головуванням ген. М. Садовського.

Похорон відбувся в суботу 26 січня 1974 року в місті Торонто, Канада.

Складаємо щиру подяку всім, хто відвідував хворого Дмитра Суходольського в шпиталі, тим,

що прислали квіти, всім, хто прийшов на панахиду і на похорон, проводжаючи покійного в останню путь. Окремо дякуємо о. Прот. Д. Фотієві за гарну відправу і за його щире слово. Дякуємо членам Союзу Бувших Українських Вояків за їхню участь в панахиді. І особлива подяка панам П. Маслякові, В. Павлюкові, М. Ходаченкові, П. Чередникові, П. Яценкові та І. Матусякові за те, що несли труну покійного.

Ще раз всім щиро дякуємо.

Горем прибиті —

дружина Ольга,
дочка Віра з чоловіком Василем,
внуки — Юрій, Євген і Тарас,
а в Україні — дочка Анастасія
з чоловіком і внуком та сестра Ксеня

УКРАЇНСЬКО-ЯПОНСЬКІ ВЗАЄМИНИ

/ ІВАНА СВИТА

Ця книжка помагає зрозуміти ті взаємини та описує політичні події 1903-1945 р.р., на тлі яких вони розвивались, як під час останньої війни японська преса освітлювала події в Україні, зокрема в Карпатській Україні.

Книга ілюстрована, гарно оформлена, в твердій оправі.

Ціна 8 дол. Гроші слати чеком або "моней ордер"-ом на адресу:

JOHN V. SWEET

P. O. Box 113, Ansonia St.
New York, N.Y. 10023, USA

УВАГА!

УВАГА!

ЧИТАЧІ В ТОРОНТО
ЗАМОВЛЯЙТЕ ОПАЛОВУ ОЛИВУ
В УКРАЇНСЬКІЙ ФІРМІ

**ALASKA FUEL
LIMITED**

425 Jane Street — Toronto 9

Нашим клієнтам безплатно чистимо печі
й гарантуємо безплатну цілорічну обслугову
печей.

НАШ ТЕЛЕФОН: 766-3040

ШКІЛЬНІ ПІДРУЧНИКИ

для всіх українських шкіл на еміграції:

1. Л. Деполович

Б У К В А Р

Десяте видання

Ціна: у Канаді і США — 1.50 дол.
в Англії — 55 шіл., в Австралії — 1.50 дол.

2. Петро Волиняк

К И І В

Читанка для 3-ої класи

Четверте видання

Ціна: у Канаді і США — 1.50 дол.
в Англії — 55 шіл., в Австралії — 1.40 дол.

3. Петро Волиняк

Л А Н И

Читанка для 4-ої класи

Четверте видання

Ціна: у Канаді і США — 1.50 дол.
в Англії — 55 шіл., в Австралії — 1.40 дол.

4. Петро Волиняк

Д Н І П Р О

Видання друге

Підручник з історії української літератури
і хрестоматія

Єдиний на еміграції підручник такого типу
Книжка ілюстрована

Ціна: у Канаді і США — 2.00 дол.
в Англії — 75 шіл., в Австралії — 1.80 дол.

5. Петро Волиняк

З А П О Р І Ж Ж Я

Читанка для 5-ої класи

У цій книжці багато історичних оповідань

Ціна: у Канаді і США — 1.80 дол.
в Англії — 75 шіл., в Австралії — 1.60 дол.

6. Петро Волиняк

Ф І З И Ч Н А Г Е О Г Р А Ф І Я У К Р А Ї Н И

Друге видання

У книжці багато ілюстрацій, карт тощо

Ціна: у Канаді і США — 2.00 дол.
в Англії — 75 шіл., в Австралії — 1.80 дол.

7. Дмитро Кислиця

Г Р А М А Т И К А У К Р А Ї Н С Ь К О Ї М О В И, Ч. 1

Фонетика й морфологія

Шосте видання

Ціна: у Канаді, США і Австралії — 2.75 дол.,
в Англії — 100 шіл.

8. Дмитро Кислиця

Г Р А М А Т И К А У К Р А Ї Н С Ь К О Ї М О В И, Ч. 2

Синтаксис. Третє видання. Ціна \$2.50
Замовляти в "Нових днях". Школам і книгар-
ням та церковним громадам — знижка.

КУПІТЬ ЦІ КНИЖКИ!

М. Ю. Брайчевський, "ПРИЄДНАННЯ ЧИ ВОЗ-
З'ЄДНАННЯ, критичні зауваги з приводу од-
нієї концепції".

Книжка написана сучасним українським
радянським істориком. — Ціна: 2.00 дол.

Іван П. Багрянний, "ЛЮДИНА ВІЖИТЬ НАД
ПРІРВОЮ". — Ціна: 6.00 дол.

Іван П. Багрянний, "ТАК ТРИМАТИ".

Ціна: 3.50 дол.

Володимир Винниченко, "СЛОВО ЗА ТОБОЮ,
СТАЛІНЕ". — Ціна: 8 дол.

В. Винниченко, "НА ТОЙ БІК" — повість.

Ціна: 3.00 дол.

**LOOK COMRADE — THE PEOPLE ARE
LAUGHING...**

Підрадянський гумор зібрав і видав
Іван Коляска. — Ціна: 2.50 дол.

А. Юриняк, КАМІКАДЗЕ ПАДАЄ САМ,
оповідання й фейлетони, 184 стор.,
звичайна обкладинка. — Ціна 4.00 дол.

М. Л. Подвезько, УКРАЇНСЬКО-АНГЛІЙ-
СЬКИЙ СЛОВНИК, тверда обкладинка,
близько 60 тисяч слів. — Ціна: 7.50 дол.

М. Л. Подвезько, АНГЛО-УКРАЇНСЬКИЙ
СЛОВНИК, тверда обкладинка,
близько 50 тисяч слів. — Ціна: 7.50 дол.

Василь І. Гришко, "ТРЕТЯ СИЛА, ТРЕТІЙ
ШЛЯХ, ТРЕТЯ РЕВОЛЮЦІЯ". — Ціна: 1.50 дол

Василь Іванис, "ДО ПРОБЛЕМИ КАВКАЗУ".
Ціна: 0.70 дол.

Олена Курило, "УВАГИ ДО СУЧАСНОЇ УКРА-
ЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ".

Ціна: 2.00 дол.

Андрій Бендаренко, "Слово в дискусії якої не
було (замість аналізу дивних потягнень
пп. М. Лівницького та М. Степаненка)".

Ціна: 1 дол.

Анатолій Юриняк, "ЗАСОВИ І СПОСОБИ ПО-
ЕТИЧНОГО ВИСЛОВУ". — Ціна: 1.00 дол.

Петро Карпенко-Криниця, "ІНДІАНСЬКІ БАЛІ-
ДИ". — Ціна: 2.00 дол.

Олександр Солженіцин, "НОбЕЛІВСЬКА ЛЕК-
ЦІЯ З ЛІТЕРАТУРИ". — Ціна: 0.50 дол.

Книжки замовляти в адміністрації
"Нових Днів".

POSTAGE PAID AT TORONTO
Second Class Mail Registration
Number 1668
If not delivered please return to:
NOWI DNI
28 Northcliffe Blvd.
TORONTO, ONT., CANADA
M6H 3H1

12-ЦАЛЕВІ ПЛАСТИНКИ

**Державний Український Народний
Хор ім. Г. Верьовки, художній
керівник А. Авдієвський.**

Українські народні пісні. Рече та стогне,
Заповіт, Дударик, Чуєш, брате мій,
Павочка ходить, У Києві-граді, Києве
мій (І. Шамо - Д. Луценко), Степом,
степом (А. Пашкевич - М. Негода),
Закувала та сива зозуля (муз. і слова
П. Ніщенського), Лелеченьки (О. Бі-
лаш-Павленко), Зачарована Десна (І.
Шамо - Д. Луценко) (С 01717-18) \$3.95

Буковинський Ансамбль Пісні і Танцю.

Худ. А. Кушніренко.
Ранок Верховини (А. Кушніренко-
В. Колодій), П'ЕСИ ДЛЯ СОПІЛКИ
(Л. Затуловський), А КОНИК ЧО-
РЕНЬКИЙ (обр. А. Кушніренка),
КАЖУТЬ-СТУКАЙ (Б. Буєвський-
В. Коломієць), ЗАПАЛАЛИ ОЧІ
ЗОРЯМИ (А. Кушніренко - М. Бакай).
КОЛОМІЙКИ, солісти Я. Солтис,
П. Гонтар, ЗОРИСЛАВА (А. Кушні-
ренко - І. Кутень), КОЗАК - ТАНЕЦЬ
(Ю. Блищук), ОЙ ДУБ-ДУБА (нар.
пісня в обр. М. Ракова), ЗНАЙШЛА
СОБІ ЛЕГІНЯ (закарпат. нар. пісня),
СТЕЛИСЯ, БАРВІНКУ, за нар. мо-
тивами (обр. А. Кушніренка)
(СМ 02619-20) \$3.95

Українська баркарола (С. Людкевича)

ВЕСНА ЛЕГКОКРИЛА (А. Кос-
Анатольський - Г. Миронюк), Сестри
Байко. ЧОТИРИ ВОЛИ ПАСУ Я,
укр. нар. пісня (обр. А. Кос-Анатоль-
ського); ВІВЧАРИК (Е. Козак - Г.
Коваль), Держ. капела УРСР "Трем-
біта"; ОЙ КОЛИ ЦВІТУТЬ АКАЦІЇ
(А. Кос-Анатольський - І. Кутень);
РОСЯНІ КАШТАНИ (А. Кос-Ана-
тольський - П. Воронько), соліст Н.
Фокін; ДАВНО ТЕ МИНУЛО (А. Кос-
Анатольський - Т. Шевченко), П. Кар-
мелюк; НЕВДАЛЕ ЗАЛИЦЯННЯ,
нар. пісня, Держ. капела бандуристів
УССР. (Д 013663-64) \$4.50

**Співає Державний Заслужений Закарпат-
ський народний хор Української РСР,**
Гей, на високій полонині, Чинадійка,
Співаю, співаю, Тропотянка, Ей, купив
мені милий хусточку шовкову, Ой на
плаю, Верховино моя, Гуцулка, Верхо-
вино, мати моя (М. Машкін, слова і
муз.), Ей, горі йду, долу йду, Поса-
дила м' черешеньку, Тече вода каламут-
на, Ой Мигалю, Мигалю, Та піду, я
піду. Віночок закарпатських народних
пісень "Раковецький кручений", укр.
нар. пісні і танці. (Д 17883-4) \$3.50

ПЕРЕСИЛКА В КАНАДІ за одну пластинку коштує 55 центів, а якщо замовляєте більше, то за кожну одну або дві додавайте по 20 центів.

ПЕРЕСИЛКА ДО США за одну пластинку коштує 75 центів, а якщо замовляєте більше, то за кожну одну або дві додавайте по 25 центів.

Ми подаємо теперішні ціни пластинок, однак вони можуть бути змінені пізніше.

Зразок замовлення: Д 12977-8 — Ой на горі калина — \$2.50, пошта \$0.55 = \$3.05.

UKRAINSKA KNYHA

1162 Dundas Street West, Toronto 3, Ontario, Canada
Tel.: 532-8928